

Alica Masaryková a jej prínos pre pomáhajúce profesie

Emília Ďurčová

Bakalárska práca
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Emília Ďurčová**
Osobní číslo: **H15213**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Alice Masaryková a její přínos pro pomáhající profesí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek ze života a díla Alice Masarykové.
Příprava metodiky empirické části.
Realizace kvalitativního výzkumu formou obsahové analýzy dokumentů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu a jejich shrnutí.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Lovčí, Radovan. Alice Garrigue Masaryková-Život ve stínu slavného otce. Univerzita Karlova v Praze: Togga, 2008. ISBN 978-80-7308-189-8.

Skilling, Harold Gordon. Matka a dcera Charlotta a Alice Masarykovy. Gender Studies, 2001. ISBN 80-902367-9-0.

Švejnoha, Josef. Historie mezinárodního Červeného kříže. Úřad Českého červeného kříže, 2008. ISBN 978-80-87036-28-0.

Hájková, Dagmar a Jaroslav Soukup. Milá mama / Dear Alice Korespondence Alice a Charlotty Masarykových 1915-1916. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. ISBN: 80-86495-06-X.

Hendl, Jan. Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

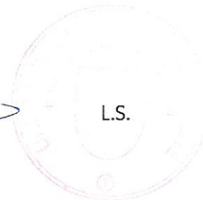
Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: 11. ledna 2018

Termín odevzdání bakalářské práce: 27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.02.18

.....
Aneta Důrcová

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávatečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalárska práca je zameraná na život a prácu dr. Alice Masarykovej. Cieľom teoretickej časti je priblížiť jej pracovné aktivity a osobný prínos v oblasti sociálnej práce, ako aj v oblasti zdravotnej a pedagogickej. Práca sa zameriava hlavne na obdobie prvej republiky, ktoré bolo obdobím veľkých zmien a tiež obdobím, kedy sa Alica Masaryková najviac angažovala. V praktickej časti sa práca zaoberá analýzou jej myšlienok a úvah v dielach súvisiacich s jej pracovnými aktivitami.

Kľúčové slová: sociálna práca, sociálna starostlivosť, alkoholizmus, Červený kríž, pomoc, sociálna škola, výchova

ABSTRACT

The thesis is focused on life and work of dr. Alice Garrigue Masaryk. The aim of the theoretical part is to approach her working activities and personal contribution to the area of social work as well as health and educational area. The thesis focuses mainly on the period of the first republic that was the period of big changes and time when Alica Masarykova engaged the most. In the practical part the thesis deals with the analyse of her thoughts and reflections in publications relating to her working activities.

Keywords: social work, social care, alcoholism, The Red Cross, help, social-care school, education

Touto cestou by som chcela poďakovať pani doc. PhDr. Haburajovej Ilavskej, PhD., za odborné konzultácie a vedenie pri spracovávaní bakalárskej práce.

Prehlasujem, že odovzdaná verzia bakalárskej práce a verzia elektronická nahraná do IS/STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČASŤ	10
1 OSOBNOSŤ ALICE MASARYKOVEJ	11
1.1 RODINNÉ ZÁZEMIE	11
1.2 VZDELANIE A ŠTÚDIUM	12
2 ROZVOJ SOCIÁLNEJ POMOCI A ETABLOVANIE POMOCNÝCH PROFESIÍ	15
2.1 NÁHLED DO VÝVINU SOCIÁLNEJ PRÁCE DO PRELOMU 19. A 20. STOROČIA	15
2.2 ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ V ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH ZEMIACH PO ROKU 1918.....	18
3 AKTIVITY ALICE GARRIGUE MASARYKOVEJ	19
3.1 PEDAGOGICKÁ ČINNOSŤ	19
3.2 PROTIALKOHOLICKÁ ČINNOSŤ.....	20
3.3 SOCIOLOGICKÁ ČINNOSŤ	21
3.4 VÁZENIE.....	22
4 ČESKOSLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ A JEHO PRVÁ PREDSEDNÍČKA	23
4.1 ZAČIATKY ČESKOSLOVENSKÉHO ČERVENÉHO KRÍŽA	23
4.2 ČINNOSTI ČSČK	24
4.3 POMOC PODKARPATSKEJ RUSI, SLOVENSKU, UKRAJINE A RUSKU	25
4.4 ĎALŠIE AKTIVITY ALICE MASARYKOVEJ	26
5 ROKY V EXILE	27
II PRAKTICKÁ ČASŤ	28
6 CHARAKTERISTIKA VÝSKUMU	29
6.1 ZVOLENÁ METODOLÓGIA VÝSKUMU	29
6.2 CIEĽ VÝSKUMU	29
6.3 VÝSKUMNÝ SÚBOR A ZBER DÁT	30
6.4 SPÔSOB SPRACOVANIA A ANALÝZA DÁT.....	30
6.5 VÝSLEDKY VÝSKUMU	30
6.5.1 Červený kríž	30
6.5.2 Príhovor venovaný učiteľom zo dňa 26. 1. 1931.	37
6.5.3 Príhovor pri príležitosti otvorenia Masarykovej štátnej školy zdravotnej a sociálnej starostlivosti zo dňa 7. 3. 1936.....	39
7 ZHRNUTIE VÝSLEDKOV VÝSKUMU A DOPORUČENIE	43
ZÁVER	45
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	47
ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK	49
ZOZNAM PRÍLOH	50

ÚVOD

Alica Masaryková je veľmi inšpirujúcou osobnosťou československých dejín. V zložitých časoch zasvätila svoj život službe druhým a zaslúžila sa o rozvoj a profesionalizáciu sociálnej práce na územiach vtedajšieho Československa. Vďaka Alici Masarykovej nadobudla sociálna práca v Československej republike charakter odbornej činnosti.

Cieľom bakalárskej práce je zmapovať jej život, priblížiť čo najviac jej pracovné aktivity a zhodnotiť jej prínos v sociálnej sfére.

Teoretická časť je rozdelená do piatich kapitol. Prvá kapitola nás oboznamuje s detstvom Alice Masarykovej, jej rodinou a štúdiami. Rodičia boli pre Alicu celoživotným vzorom a zdrojom inšpirácie po celý jej život. Kapitola ďalej popisuje začiatky jej sociálnej činnosti.

V druhej kapitole si priblížime vývin sociálnej práce a pomoci, aby sme získali povedomie o tom, ako vyzerala sociálna situácia predtým, než sa Alica začala výraznejšie angažovať na poli sociálnych a humánnych aktivít.

Tretia kapitola popisuje Alicine učiteľské začiatky a mimo pracovné aktivity. Následkom udalostí 1. svetovej vojny a politických aktivít jej otca, strávila Alica niekoľko mesiacov vo väzení. Mesiace strávené za mrežami ju neblaho zdravotne poznamenali, ale napriek tomu sa utvrdila v tom, že pomoc druhým, je to, v čom nachádzala zmysel svojho života a čomu sa chcela venovať ešte s väčším odhodlaním aj po prepustení z väzenia.

Československá republika musela po svojom vzniku riešiť mnohé problémy. S dôsledkami vojny sa rozhodol bojovať aj Československý červený kríž na čele s jeho novozvolenou predsedníčkou Alicou Masarykovou. Štvrtá kapitola je preto venovaná aktivitám Červeného kríža.

Posledná kapitola sa venuje jej činnostiam v exile a posledným rokom jej života.

V praktickej časti práce upriamime pozornosť na jej písomnú tvorbu, ktorú sa pokúsime bližšie rozpracovať a interpretovať pomocou analýzy dokumentov.

Alica Masaryková vždy sledovala len záujem a blaho ostatných a svoju prácu vnímala skôr ako poslanie. Jej myšlienky zostávajú veľkou inšpiráciou aj pre súčasníkov a zaslúži si, aby sa jej prínos v sociálnej oblasti neustále pripomínal.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 OSOBNOST ALICE MASARYKOVEJ

Alica Garrigue Masaryková je dôležitou historickou postavou dejín, ktorá sa zaslúžila o rozvoj sociálnej práce na našich územiach a to hlavne v období zrodu a existencie prvej Československej republiky. Alica bola dcérou Tomáša Garrigua Masaryka a Charlotte Garrigue Masarykovej, ktorých osobná filozofia, hlboké sociálne cítenie a správanie mali veľký vplyv na jej životné smerovanie. Jej pokrokové zmýšľanie a doba, v ktorej žila, prispievali k upevňovaniu a formovaniu jej vnútorného presvedčenia o neutíchajúcej potrebe pomáhať druhým a využívať svoje schopnosti a znalosti v prospech spoločnosti.

Pri príležitosti prevzatia čestného doktorátu na univerzite v Pittsburghu ju v roku 1939 predstavil Čechoameričan Edward O. Tabor nasledujúcimi slovami: „*Alice Masaryková je aristokratka duchom, demokratka srdcom a cítením, zdrženlivá a skromná, rozvážná, pravdomluvná a dôstojná. Je učencem i služebníkom své doby, jednou z nejvýznamnějších žen Evropy...*“. Rektor sa k nej potom obrátil so slovami: „...*S Vaším učením, vzděláním a láskou k lidstvu nesete v ruce pochoděň – světlo, které nezhasne...*“ (Skillings, 2001, s. 126).

1.1 Rodinné zázemie

Alica Garrigue Masaryková sa narodila 3. mája 1879 vo Viedni, kde Tomáš Garrigue Masaryk v tom čase pôsobil na univerzite. Tri roky po Alicinom narodení dostal jej otec ponuku pracovať na univerzite v Prahe, a tak sa rodina presťahovala do Čiech. K Alici pribudol ešte vo Viedni brat Herbert a v Prahe sa rodina rozrástla o brata Jána a sestru Oľgu. Sestra Eleanora, ktorá prišla na svet po Jánovi, zomrela v 4 mesiacoch (Lovčí, 2008).

Alica Masaryková (1994) spomína na svojich rodičov s úctou a láskou. Tomáš a Charlotta Masarykovi boli veľmi vzdelaní a sčítaní ľudia. Milovali hudbu, umenie, literatúru a všetky svoje znalosti postupne predávali aj ich deťom. Boli veľkými zástancami rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami a v tomto duchu vychovávali aj svojich potomkov. Alica a jej súrodenci vyrastali v láskyplnom a intelektuálne vyspelom prostredí a už od útleho veku dostávali kvalitné vzdelávanie. Samozrejmosťou bolo učenie sa cudzích jazykov. K angličtine, ktorá bola Charlottiným rodným jazykom, si Alica neskôr pridala aj nemčinu, ruštinu a francúzštinu. V piatich rokoch začala matka učiť Alicu hrať na klavíri. Popritom sa celá rodina venovala športu a zaujímal sa o prírodu.

V dospelosti Alica veľmi často spomínala na časy z detstva, ktoré trávila v dedinke Bystrička na Slovensku. Tomáš Masaryk, ktorý zdedil po otcovi slovenské korene, si tam cez leto pre rodinu prenajímал časť domu rodiny Lehotských. Týmto spôsobom chcel spoznať bližšie Slovákov a nadväzovať styky s predstaviteľmi slovenskej inteligencie. Pobyty na vidieku prirástli k srdciam všetkým členom rodiny. Alica pri nejednej príležitosti spomínala na chvíle strávené v malej slovenskej dedine. Veľmi rada pomáhala pri domácich prácach a v časoch voľna sa hrávala s ďalšími deťmi zo statku (Frkáňová, 2004).

Na druhej strane bola Praha, ktorá ako centrum verejného diania v českých zemiach, poskytovala Masarykovým kontakt s národným kultúrnym prostredím (Lovčí, 2008, s. 33). Alicini rodičia sa radi zúčastňovali rôznych spoločenských akcií, kde ich Alica veľakrát sprevádzala a doma často organizovali diskusné sedenia na rôzne témy. Alica tak bývala už od malička zvyknutá stretávať sa s osobnosťami z politického a kultúrneho života (Masaryková, 1994).

Dôležitou súčasťou života rodiny Masarykových bola viera v Boha, ale každý člen domácnosti si mohol slobodne a dobrovoľne vybrať, aký náboženský prúd a filozofiu chce nasledovať (Lovčí, 2008).

Masarykovci boli známi tým, že rešpektovali názory druhých, svoje deti nevynímajúc. Podporovali u nich samostatné myslenie a láskavým spôsobom usmerňovali ich stanoviská a postoje. Sloboda ducha, dôraz na vzdelávanie a silné citové zázemie, ktoré vládli u Masarykových, boli tým, čo podstatnou mierou ovplyvnilo životné smerovanie Alice Masarykovej.

1.2 Vzdelanie a štúdium

Vo svojich memoároch Alica (1960) spomína aj na svoje školské roky. Školskú dochádzku zahájila vo Vyššej dievčenskej škole, ktorá bola historicky prvou českojazyčnou školou na území Prahy. Keď sa rodina presťahovala na Malú stranu, začala navštevovať meštiansku dievčenskú školu. Voľno po škole trávila spolu so súrodencami na súkromných hodinách, kde sa učili hudobnú náuku a jazyky. Keď mala 13 rokov, využila príležitosť študovať na prvom dievčenskom gymnáziu, ktoré bolo po počiatočných neúspechoch založené v roku 1891. O založenie gymnázia sa zaslúžil spolok Minerva, pod vedením spisovateľky Elišky Krásnohorskej.

Alica na roky strávené na gymnáziu spomínala veľmi rada. Matematik a fyzik Vladimír Novák, ktorý na gymnáziu vyučoval, si Alicu pamätal ako žiačku, ktorá „*už tehdy nezapřela svého otce. Zdedila po něm přímou, otevřenost a pravdomluvnost*“ (Lovčí, 2008, s. 46).

Lovčí (2008) poukazuje aj na to, že gymnázium bolo prvé svojho druhu a nie všetci pedagógovia, ktorí tu vyučovali mali požadovanú kvalifikáciu. Školské úrady preto vyžadovali, aby sa maturitné skúšky konali na pražskom Akademickom gymnáziu. Alica skúšky úspešne zložila a v roku 1898 začala študovať na lekárskej fakulte ako jediná žena medzi päťdesiatimi mužmi. Aj keď bola medicína jej vysnívaný odbor, Alica v ňom nenašla také vnútorné uspokojenie aké hľadala a rozhodla sa prestúpiť na filozofickú fakultu, kde navštevovala prednášky z filozofie a histórie.

V dobe svojich štúdií sa Alica aktívne zapojila do činností ženského spolku Slavia. Spolok propagoval otázku ženského volebného práva a organizoval diskusné sedenia na sociálne témy, ako problémy prostitúcie, či celibát učiteliek (Lovčí, 2008).

Alica za vzdelávaním cestovala aj do zahraničia. Na rok odišla na univerzitu do Berlína, kde študovala ekonomiku a sociológiu a prípravu na svoju dizertačnú prácu strávila v Londýne, kde bol jej otec pozvaný pri príležitosti Medzinárodného protialkoholického zjazdu. Po úspešnom ukončení štúdia na Univerzite Karlovej v roku 1903, chcela pokračovať na postgraduálnom štúdiu histórie a ekonomiky v Lipsku. Svoje rozhodnutie ale zmenila po tom, čo dostala pozvánku navštíviť Chicago, kde si mohla rozšíriť svoje teoretické a praktické znalosti v odbore sociálnej starostlivosti. Na pozvanie Jane Addamsovej a Mary Elzy McDowellovej, známych amerických sociologičiek a sociálnych aktivistiek, pobývala v období 1904 až 1905 na chicagskom predmestí Town of Lake. Jedným z jej pôsobísk bol tzv. settlement, ktorý slúžil ako stredisko pre prisťahovalcov. Alici sa naskytla možnosť nahliadnuť do ich života, ako aj spoznať ťažké sociálne pomery, v ktorých žili českí robotníci (Lovčí, 2008).

Spolupracovala taktiež s upratovacím klubom, v ktorom sa mládež starala o údržbu zanedbaných oblastí, zaujímala sa o život českej komunity a absolvovala niekoľko prednášok o českej histórii a sociálnej práci (Švejnoha, 2003).

Alica na základe svojich skúseností spísala sociologickú štúdiu o českých prisťahovalcoch na území Chicaga. Vďaka svojmu pobytu si uvedomila, že európske zeme, čo sa týkalo sociálnej práce a pomoci, v mnohom za Amerikou zaostávali. Myšlienky sociálnych

aktivistov Charlesa Hendersona, Edith Abbothové a Georga Herberta Meada, s ktorými sa úprimne stotožňovala, ešte viac umocnili jej vnútorné presvedčenie, že jej životnou úlohou má byť „*služba české zemi v obore sociální péče a společenské hygieny*“ (Lovčí, 2008, s. 67).

Ani po návrate z USA Alica nezačala a angažovala sa v spolku Dievčenskej akadémie so sídlom v Brne. Jej aktivity spočívali v zapájaní sa do prednášok na tému spoločenskej výchovy, alkoholizmu a v zúčastňovaní sa na manifestačných zhromaždeniach za získanie volebného práva pre ženy. Popritom sa venovala prekladateľskej činnosti a spriadala plány do budúca (Lovčí, 2008).

2 ROZVOJ SOCIÁLNEJ POMOCI A ETABLOVANIE POMOCNÝCH PROFESIÍ

Pojem pomáhajúce profesie označuje podľa Matouška (2008, s. 140) také profesie, ktoré vznikajú v súvislosti so slabnúcou úlohou rodiny a iných tradičných systémov sociálnej podpory. Cieľom pomáhajúcich profesií je inštitucionalizované poskytovanie tejto podpory. V širokom pojatí k nim patrí medicína, psychológia, pedagogika, sociálna práca. Preto, aby sme pochopili, akým spôsobom a ako veľmi bola Alica prínosom v oblasti pomáhajúcich profesií vo svojej dobe, musíme sa vrátiť v čase do obdobia, než Alica začala pôsobiť ako jedna z kľúčových postáv na poli sociálnej práce a pomoci. Je nevyhnutné venovať pár riadkov sociálnej situácii a popisu úrovne starostlivosti o chorých, chudobných a opustených, pred príchodom Alice Masarykovej. Nazrieme do minulosti európskych krajín a hlavne zemí vtedajšieho Československa, aby sme boli schopní doceniť jej nesmierne úsilie a množstvo práce, ktoré na poli sociálnom vykonala.

2.1 Náhľad do vývinu sociálnej práce do prelomu 19. a 20. storočia

Sociálna práca ako samostatný vedný odbor existuje od 19. storočia. To však neznamená, že určité zárodoky tejto disciplíny nie je možné v ľudskej spoločnosti zaznamenať už aj skôr.

Na počiatku ľudských dejín, bola pomoc v rodových spoločenstvách poskytovaná v rámci rodiny a kmeňa. Pokiaľ sa niekto dostal do stavu núdze, ako uvádza Matoušek (2007, s. 84), všetci o tom vedeli a pokiaľ mu mala byť ponúknutá pomoc, prišla bezprostredne a neformálne.

Prechodom zo spoločnosti lovcov a zberačov k spoločnosti usadenej, založenej na poľnohospodárstve, sa vytvorili podmienky k tomu, aby aj štát mohol začať zasahovať do života svojich občanov. V starovekom Grécku bola starostlivosť štátu zacielená hlavne na pomoc vojnovým veteránom a rodinám po vojakoch. V Ríme sa skupina slobodných a majetných organizovala do podporných spolkov, tzv. collegií a zo spoločných finančných príspevkov si v prípade ochorenia, invalidity alebo smrti financovali náklady na pomoc (Procházka, 2012, s. 14).

V stredoveku bola pomoc a solidarita značne náhodná. Spoločnosť žila na pokraji hladomoru a z času na čas bola decimovaná epidémiami nákazlivých chorôb a vojnami

(Matoušek, 2007, s. 91). Ľudia, ktorí pomoc potrebovali, ale nemali rodinu, na ktorú by sa mohli obrátiť v prípade núdze, žili ako vyhnanci a jediným zdrojom obživy bolo žobranie.

Začiatky organizovanejšej pomoci našli svoje miesto v histórii českých a slovenských krajín s príchodom kresťanstva v 9. storočí. Boli to najmä kláštory a kresťanské spoločnosti pri farnostiach, ktoré sa začali zaujímať o chudobných, chorých alebo o siroty (Levická, 1999).

K najstarším záznamom na Slovensku patrí informácia z roku 1095, ktorá hovorí o založení pravdepodobne prvého špitálu v Bratislave. Špitály v tej dobe nefungovali tak ako je to známe dnes. Slúžili skôr ako útulky pre chudobných, starých, siroty a podobne. Dodnes je tento špitál známy ako Špitál sv. Ladislava (Levická, 1999, s. 37). Jedným z mnohých ďalších dôkazov o tom, ako cirkev a rôzne rehole zanechali významné stopy počiatkov sociálnej práce na Slovensku, bola trnavská Útulňa pre práce neschopných starcov, ktorá existovala už v roku 1363. Útulňa vznikla v bývalom kláštore a poskytovala náhradný domov pre starých ľudí až do ich smrti (Levická, 1999, s. 41).

V českých dejinách bola významnou postavou v oblasti charity Anežka Přemyslovna. Dcéra kráľa Přemysla Otakara 1. bola známa svojou dobročinnosťou a milosrdenstvom. Založila niekoľko kláštorov, okrem iného aj prvý špitál pri kláštore sv. Františka, kde pomáhala ľuďom v tiesni (Procházka, 2012).

Nárast chudoby v 13. a 14. storočí spôsobil, že cirkev prestávala byť schopná starať sa o všetkých chudobných a hlavným zdrojom ich prežitia sa stávalo žobranie. Tento jav regulovali obce, ktoré udeľovali právo žobrať (Baková, 2014, s. 13).

V období renesancie začali vznikať remeselnícke spolky a cechy. Cechy dbali predovšetkým na kvalitu práce svojich členov, určovali pravidlá obchodu a jednou z podstatných úloh bolo, že sa starali o svojich členov v prípade problémov. Prostriedky na pomoc získavali z dedičstiev alebo darov (Matoušek, 2007, s. 93).

Dobročinnosť a charita nestačili pokrývať sociálne požiadavky vyplývajúce z politických a ekonomických zmien, ktorými spoločnosť postupne prechádzala. Osvietenecká ideológia viedla v 16. storočí k tomu, že pomáhanie chudobným a potrebným, ktoré cirkev odporúčala ako jeden z prostriedkov spásy, bolo podmienené požiadavkou na tvrdú prácu (Matoušek, 2007, s. 95).

V stredovekom Anglicku boli počas vlády Alžbety I. v rokoch 1598 a 1601 vydané zákony o chudobných, v rámci ktorých bola každá farnosť zodpovedná za nájdenie práce a za vybudovanie nemocníc a ubytovní pre chudobných, chorých a osôb bez prístrešia. Niektoré farnosti zriaďovali tzv. workhousy, v ktorých práceschopní jedinci mali povinnosť pracovať. Ich cieľom bolo prinútiť chudobných, aby sa o seba postarali sami a neboli závislí na finančnej a morálnej pomoci druhých (Munková, 2005). Odvrátenou stranou týchto nariadení bol ale veľmi prísny režim, vykonávanie podradnej práce za chabú mzdu a celkové drsné podmienky, a tak boli tieto domy pre mnohých skôr väzením.

V rakúskej monarchii Jozef II. zaviedol reformy, ktoré viedli k zrušeniu mnohých kláštorov, aby sa tieto potom využili pre špitály, sirotince, väznice a blázince (Matoušek, 2007).

V 16. až 18. storočí sa postupne začali prijímať zákonné normy na ochranu chudobných a rodín pred prílišnou biedou. V Nemecku to bol cisársky výnos z roku 1530, ktorý mestám a dedinám ukladal povinnosť starať sa o ľudí v núdzi. Pruský zákon z roku 1794 prikazoval štátu, zamestnávateľom a obciam poskytovať podporu v ťažkých životných situáciách (Levická, 1999, s. 29).

Občiansky zákon z roku 1811 ako prvá zákonná norma zabezpečovala právne postavenie dieťaťa v rodine (Matoušek, 2007, s. 116).

Boli to počiatky štátnej garancie, pokusy o nastolenie určitej sociálnej pomoci s väčšou účasťou štátu a štátnych zásahov. V pomere k ľuďom trpiacim núdzou sa však stále nejednalo o dostatočné a efektívne riešenia.

Nástup industriálneho kapitalizmu spôsobil veľké spoločenské zmeny. Aj príslušníci lepšie situovaných vrstiev si začali uvedomovať, že existencia veľkých skupín chudobných a zúfalých ľudí je nielen nemravná, ale že predstavuje pre štát aj bezprostredné ohrozenie (Matoušek, 2007, s. 96).

Štátne orgány boli dotlačené k tomu, aby sa sústredili na najväčšie vrstvy obyvateľstva tvorené robotníckou triedou. Vďaka silnejúcim robotníckym hnutiam boli položené základy sociálnej politiky. So snahou o zlepšenie ekonomickej situácie pracujúcich, sa začali formovať zákony na ochranu pracujúcich (Munková, 2005).

V roku 1833 vydala Veľká Británia tzv. továrenský zákon obmedzujúci prácu detí, tzv. továrenský zákon (Levická, 1999, s. 29).

V rokoch 1883 až 1889 v Nemecku presadil Otto von Bismarck sociálne poistenie pre zamestnancov pre prípad choroby, pracovného úrazu, invalidity a staroby. 19. storočie tak so sebou prinieslo mnoho zmien v oblasti sociálnej politiky (Munková, 2005).

2.2 Životná úroveň v českých a slovenských zemiach po roku 1918

Krajiny novovzniknutej republiky boli vyčerpané 1. svetovou vojnou. Keď sa začali spamätávať z hrôz ktoré ich postihli, objavila sa ďalšia katastrofa v podobe španielskej chrípky. Obyvatelia zničení následkami vojny nedokázali podobným epidémiám odolávať, aj tak mnoho žiteľov rodín padlo vo vojne a iní sa vracali domov ako mrzáci (Haburajová, Baková, 2012).

Československá vláda musela bojovať s dôsledkami podvýživy u svojho obyvateľstva a hlavne s veľkou nezamestnanosťou. Slovenské hospodárstvo bolo na začiatku 20. storočia oproti českému značne zaostalé. Moderný priemysel sa začal rozvíjať až v 19. storočí, a k tomu všetkému sa po rozpade Rakúsko-Uhorska mnohé továrne na Slovensku zrušili, čo spôsobovalo tak veľký nárast nezamestnaných, že začali vznikať celé „*doliny hladu*“ (Haburajová, Baková, 2012, s. 51).

Hygienická a domová situácia bola zúfalá. Celé rodiny sa tiesnili v malých miestnostiach, mnohokrát v starých chatrčiach alebo chlievoch. Katastrofálne hygienické podmienky a nedostatočná strava spôsobovali týfusové epidémie (Haburajová Ilavská, 2010).

Frustráciu z ťažkej životnej situácie mnoho obyvateľov utápalo v alkohole. Neschopnosť nájsť si prácu a zabezpečiť rodinu, nútila mnohých odchádzať za prácou do zahraničia a nanešťastie boli aj takí, ktorí sa utiekali ku krajným riešeniam akými boli samovraždy. Československá vláda sa snažila napätú situáciu v novovzniknutom štáte mierniť rôznymi intervenciami. Dotovala dovoz drahého jedla zo zahraničia, prijímala regulačné opatrenia na ochranu hospodárstva (Haburajová, Baková, 2012).

V týchto ťažkých podmienkach sa pozornosť zamerala na organizáciu Červeného kríža (ďalej len ČK). S nádejou, že by táto organizácia mohla vniesť trochu svetla do vtedajšej neľahkej situácie, vložil prezident Tomáš Garrigue Masaryk dôveru a vedenie ČSČK do rúk svojej dcéry Alici Garrigue Masarykovej. Začiatky neboli ľahké, ale ako sa ukázalo v priebehu existencie a činnosti, Alica otcovu dôveru nesklamala. ČK sa stal jednou z najefektívnejších organizácií na poli sociálnej pomoci a práce v časoch, keď si to celospoločenská situácia najviac vyžadovala.

3 AKTIVITY ALICE GARRIGUE MASARYKOVEJ

Výpočet činností, ktoré Alica za svoj život stihla vykonať, je nesmierny. Od školskej pedagogičky cez zapálenú aktivistku, prekladateľku, publicistku, prvú dámu až po prvú predsedníčku Československého červeného kríža (ďalej len ČSČK), je jej činnosť poznamenaná hlavne veľkým zanietením a oduševnením, ktoré ona považovala za úplnú samozrejmosť. Do svojej práce sa vrhala s elánom jej blízkym. Bola zástankyňou činov pred prázdnyimi slovami a ani ťažkosti, ktoré ju na jej životnej ceste stretli, ju neodradili od toho, aby menila zabehnuté zvyklosti, ak cítila, že tieto sú v prospech spoločnosti. Prácu, ktorú vykonávala, vnímala ako poslanie a v každej činnosti sa odrážal jej perfekcionizmus. V nasledujúcich kapitolách sa budeme venovať jej profesionálnym aktivitám, ktoré veľkou mierou ovplyvnili smer sociálnej práce, vo vtedajšom Československu.

3.1 Pedagogická činnosť

Alica zahájila svoju profesionálnu dráhu ako pedagogička na českobudejovickom dievčenskom lýceu v septembri 1906, kde vyučovala nemčinu, históriu, zemepis a vychovávateľstvo. Pretože mala postgraduálne vzdelanie vo viacerých vedných odboroch, dovolila si na svojich hodinách zachádzať aj do tém, ktoré nesúviseli čisto s vyučovanými predmetmi. Často hovorila o správnej výžive, sociálnej hygiene a vystríhala študentky pred nástrahami alkoholizmu (Lovčí, 2008).

Alica bola podľa slov svojich študentiek veľmi srdečná a mala osobný záujem o každú z nich. Jasnou ukážkou jej úprimného záujmu bolo aj to, že chudobnejším študentkám pomáhala zjednávať bezplatné ošetrovanie u zubára (Skilling, 2001, s. 73).

Popri práci na lýceu si našla aj čas na prekladateľskú a publikačnú činnosť a zúčastnila sa protialkoholických kongresov konajúcich sa vo Švédku a vo Viedni. V roku 1910 sa na prekvapenie svojich žiačok rozhodla lýceum v Českých Budejoviciach opustiť a vrátiť sa do Prahy, kde v nasledujúcom školskom roku začala pracovať na holešovickom lýceu (Lovčí, 2008).

Tak ako aj predtým, znova sa do svojej práce vrhla s vervou. Jej pokrokové myslenie sa odzrkadľovalo aj v tom, že vyučovala spôsobom prepojenia teórie s praxou. Hodiny dejepisu často trávila so žiačkami na miestach historických udalostí spomínaných v jej výkladoch a prírodopisné znalosti prehlbovala výletmi do prírody (Švejnoha, 2003).

Mimo vyučovania Alica pomáhala organizovať spolu s kolegyňami z lýcea peňažné zbierky pre deti zo sociálne slabých rodín a aktívne sa podieľala na činnosti Sdružení akademicky vzdelaných žien, ktoré hájilo predovšetkým práva študentiek a žien v súvislosti so ženským vzdelávaním. Členky tohto združenia a usilovali okrem iného aj o zmenu niektorých nezmyselných nariadení pre svoje študentky. Týkalo sa to napríklad zákazu študovať na určitých vysokých školách, alebo nariadenia Pražskej univerzitnej knižnice, ktorým sa dovoľovalo študentkám sedávať len na im vyhradených miestach (Lovčí, 2008).

Popri všetkých aktivitách, ktoré Alica vykonávala, ešte navyše uvažovala o zriadení sociálnej zdravotnickej školy. Alica vnímala zmeny v spoločnosti a uvedomovala si, že dobročinnosť prestávala byť dostatočným liekom na zväčšujúce sa sociálne problémy. *„Pri řešení jednotlivých případů jest přímo třeba sociální techniky. Povinností školeného sociálního pracovníka jest vyšetřit případ sociální bídy, ať mravní či hmotné, nalézt příčinu její a povzbuditi obec, okres, zemi nebo i stát k přiměřené nápravě. Dávati dary, zvláště z peněz spolkových, jest snadné, ale hledati lidem práci, vymáhat na soudech urychlení nálezů, vyhledávati řádné pěstouny pro děti opuštěné, vychovávat lid k hygiene, zkrátka uvádět do pohybu celý ten sociální stroj, jest poněkud obtížnější“* (Lovčí, 2008, s. 128).

Záujem o sociálne zdravotnú prácu zúročila cez prázdniny, keď pôsobila ako ošetrovatelka v nemocniciach. V roku 1915 pracovala vo vojenskej nemocnici v Pardubiciach, kde sa počas 1. svetovej vojny starala o ranených vojakov (Švejnoha, 2003).

3.2 Protialkoholická činnosť

Alica patrila medzi horlivých zástancov abstinencie, pretože alkoholizmus vnímala ako veľký problém vtedajšej doby, najmä robotníckej triedy. V jej snažení o zredukovanie alkoholizmu ako neduhu na minimum, ju utvrdzovali okrem iného aj štatistické šetrenia Československého abstinentního svazu z roku 1911, ktorý upozorňoval na to, že 18% mládeže mal vo svojich rodinách prístup k alkoholickým nápojom. Oproti situácii z prelomu storočia, kedy to bolo 30 až 50% sa situácia viditeľne zlepšila, ale určite sa nedala nazvať uspokojivou (Lovčí, 2008, s. 117).

Alica sa snažila apelovať na širokú verejnosť rôznymi aktivitami. Zúčastnila sa a prednášala na protialkoholických kongresoch v Čechách a v Štokholme, pričom niektoré z jej prejavov boli publikované aj v tlači. *„S výchovou abstinentní musí jíti ruku v ruce*

úprava sociálních poměrů dělnictva, kotvící ve zdravých bytech, zlepšení stravy, opatření dobré pitné vody, laciné výrobě dobrých, alkoholu prostých nápojů a v úpravě pracovních poměrů dělnictva vůbec“ (Lovčí, 2008, s. 92).

Publikovala články o škodlivosti užívania alkoholu v odborných časopisoch a zaslúžila sa o preklad protialkolickej príručky dr. Gustava von Bungeho z nemčiny do češtiny, za čo si v časopise *Ženská revue* vyslúžila pochvalnú kritiku. Okrem toho, si veľmi dobre uvedomovala, že pôsobiť sa musí už na dorast na školách a preto žiadala, aby sa v rámci školskej výučby zaviedli prednášky s protialkolicou tematikou. Kvôli nezáujmu ministerstva školstva, podnikat' v tejto veci nápravu, boli členovia Československého abstinentního svazu, kde Alica patrila, donútení zorganizovať verejné protialkolicke dni. V rámci týchto hovorili o nástrahách a rizikách závislosti, o následkoch chorôb vznikajúcich zo závislosti a pristúpili aj k praktickým návštevám sanatórií. Až po týchto intervenciách sa im podarilo dospieť k vytúženému výsledku. Ich snaha bola korunovaná úspechom v školskom roku 1912/1913, kedy bolo zavedené povinné protialkolicke vyučovanie na nižších a stredných školách (Lovčí, 2008).

3.3 Sociologická činnosť

Alica cítila veľkú potrebu venovať viac pozornosti sociológii, ktorá v Rakúsko-Uhorsku nemala na vysokých školách v podstate žiadne miesto. Vplyv na to, mal určite aj jej otec Tomáš Garrigue Masaryk, ktorý patril k najúpornejším propagátorom sociológie na začiatku 20. storočia. V novembri 1911 sa Alici podarilo založiť Sociologickú sekciu Svazu československého studentstva a Sdružení akademicky vzdelaných žien. Sociológia z jej pohľadu nebola chápaná len ako teoretická disciplína. Podľa jej slov *„pracovník Sociologické sekce musí si nastrádat hodně praktických zkušeností sociálních, nehledě k momentu paedagogickému a psychologickému. Poznává prostředí velkoměsta, jeho stíny, uvidí z vlastního názoru dědičný vliv alkoholu, poznává prostředí, v němž se rodí prostituce, poznává bídu nejnižších vrstev, v níž se rodí zločiny, uvidí dělníka, jak žije, jak bydlí“* (Lovčí, 2008, s. 112).

Činnosť tohto oddelenia sa niesla v podobnom duchu. Študenti, ktorí tu pôsobili, spolupracovali s úradmi pre ochranu detí a mládeže, skúmali sociálne podmienky, v ktorých žili väzni vo väzniciach, študovali výchovu detí z rozvrátených a sociálne slabých rodín, zaoberali sa problematikou mzdového oceňovania žien, ktoré boli v tomto smere oproti mužom znevýhodňované, či rozoberali organizáciu zdravotnej starostlivosti.

O svojich postrehoch hovorili na pravidelných zasadaniach Sociologické sekce. Odborníci z radov lekárov, sudcov či právnikov, svojimi znalosťami prispievali k prehlbovaniu sociologických znalostí (Lovčí, 2008).

3.4 Väzenie

28. 10. 1915 bola Alica bola obvinená z účasti na ukrývaní otcových politických spisov a zatknutá za velezradu. Do konca novembra 1915 bola uväznená v Prahe a potom bola presunutá do Viedne, kde strávila ďalších 8 mesiacov. Toto ťažké životné obdobie ju veľmi poznamenalo a vybralo si svoju daň v podobe zhoršeného fyzického a psychického stavu, ktorý ju sprevádzal v rôznych podobách už do konca života (Lovčí, 2008).

Alicu vo väzení udržiavali pri živote len matkine listy, čítanie kníh a spomienky na milovanú Bystričku a Prahu. Neskôr, aby rozptýlila svoje bezútešné myšlienky, rozhodla sa upriamiť svoju pozornosť na spoluväzenkyne v cele a vytážiť zo situácie, v ktorej sa nachádzala. Ich správanie a príbehy sa pre ňu stali možnosťou praktického výskumu sociálne patologických javov. Ako uviedla sama Alica v listoch svojej matke (Hájková, Soukup, 2001), taký náhľad a skúsenosti, by jej nedala žiadna učebnica patológie.

Alica sa v myšlienkach neraz zaoberala svojou prácou začatou pred odchodom do väzenia. V listoch svojej matke a študentkám, sa vypytovala na školu a pôrodnicu, kde predtým pôsobila. Myslela taktiež na svoje plány zriadiť sociálnu školu, ktorá bola podľa nej nevyhnutnou inštitúciou v boji proti chabým sociálnym pomerom, ktoré v tej dobe vládli v našich zemiach. *„Krátkodobé sociální kurzi, anebo pouhé lidumilství, namnoze neorganizované, nestačí hojiti nezdravé jevy sociální – tím méně odstraniti jejich příčiny. Aby se práce sociální konala účelně, je třeba odborně vyvinutých sil, je třeba odborně vycvičených sil, jež nabudou vzdělání pro sociální péči“* (Lovčí, 2008, s. 195).

Väzenie bolo trpkou skúškou odolnosti jej ducha a charakteru. Pod náporom verejnosti a tlaku Aliciných známych v Čechách a v zámorí, kedy sa jej pobyt vo väzení riešil až v amerických vládnych kruhoch, bola Alica 3. júla 1916 nakoniec prepustená na slobodu a mohla sa tak začať ďalšia dôležitá kapitola jej života (Lovčí, 2008).

4 ČESKOSLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ A JEHO PRVÁ PŘEDSEDNÍČKA

Pri zrode medzinárodného ČK stál švajčiarsky obchodník Henri Dunant. Ten sa zhodou okolností ocitol v júni 1859 v talianskom meste Solferino v čase, keď pri ňom prebiehali boje za nezávislosť Talianska. Bitka pri Solferine si vyžiadala približne 40 000 zranených a mŕtvych vojakov. Henri Dunant vidiac hrôzy a následky bojov a tisíce zranených vojakov, o ktorých sa prakticky nikto nestaral, rozhodol sa pomôcť. Ošetroval ranených, organizoval ich prevoz a zabezpečoval zdravotnícky materiál (Švejnoha, 2008).

Silné dojmy, ktoré v ňom následky bojov pri Solferine zanechali, spísal do knihy Spomienka na Solferino. V závere knižky navrhol založenie medzinárodnej dobrovoľnej organizácie, ktorá by pomáhala raneným vojakom a zároveň by bola pod medzinárodnou ochranou. Ohlasy na seba nenechali dlho čakať. Ako uvádza Švejnoha (2008, s. 21), Spomienka na Solferino bola jedna z mála kníh, ktorá pohla dejinami. Medzinárodný ČK, ako organizácia, ktorá reprezentovala Dunantove myšlienky, vznikol na medzinárodnej konferencii v Ženeve, v októbri 1863.

4.1 Začiatky Československého červeného kríža

„Čo je Červený kríž, aká je jeho podstata v minulosti a dnes? Červený kríž je spoločnosť, ktorá v prípade vojny alebo živelných pohrôm prináša pomoc priateľom i nepriateľom, raneným, štvaným a chorým v oblastiach, kde vojnová víchrica alebo rozbesnený živel zanechali zhubné stopy. Táto pôvodná úloha ostáva naďalej jadrom práce nášho Červeného kríža“ (Masaryková, 1992, s. 23).

Alica Masaryková bola vymenovaná za predsedníčku ČSČK vo februári 1919. ČSČK tak nahradil organizáciu ČK, ktorá do vzniku 1. republiky fungovala v Rakúsko-Uhorsku len na základe dobročinnosti aristokratických vrstiev. Alica sa rozhodla vybudovať organizáciu, ktorá by bola profesionálnou a uznávanou inštitúciou nielen doma, ale aj v zahraničí. Jej cieľom bolo, aby ČSČK pomáhal nielen v časoch vojny, ako to bolo v predchádzajúcom ČK, ale aby sa upriamil na všetky sociálne a zdravotné problémy, ktoré v mladom štáte číhali na obyvateľov Československa (Švejnoha, 2003).

Medzi prvotné problémy, ktoré Alica ako predsedníčka ČSČK riešila, patrila zmena vnútornej štruktúry tejto organizácie a získavanie finančných prostriedkov, z ktorých sa mali pokrývať nevyhnutné výdavky spojené s jeho činnosťou. Vypracovala úplne nový

program ČK, ktorého cieľom bol *“národ fyzicky a duševně zdravý, vzdělaný a šťastný”* (Skilling, 2001, s. 101).

S pomocou sociálnych pracovníčok z USA vypracovali vedecký prieskum sociálnych podmienok v Prahe. Pri tomto výskume dochádzalo k vzájomnému obohacovaniu sociálneho myslenia, pričom americká skúsenosť bola aplikovaná na miestne podmienky a tradície (Skilling, 2001, s. 97).

Veľký dôraz kládla na profesionalizáciu a zaškolenie nových síl, čo smerovalo k založeniu ošetrovateľskej školy a Vyššej školy sociálnej v Prahe a tým k naplneniu jej dlhoročnej túžby a zámeru.

Prvé zahraničné cesty smerovala Alica do Anglicka, Francúzska a Švajčiarska, kde sa usilovala o získanie humanitárnej pomoci pre Československo. Vďaka bohatým Aliciným kontaktom v zámorí a jej intervencii na medzinárodných konferenciách sa jej podarilo osloviť charitatívne organizácie ako Misia Herberta Hoovera a Rockefellerova nadácia v USA a získať tak veľkú finančnú a materiálnu pomoc (Švejnoha, 2003).

Aj keď boli začiatky ČSČK veľmi skromné, pod Aliciným vedením sa z neho stávala silná organizácia, ktorá mala daný pevný smer a rýchlo napredovala.

4.2 Činnosti ČSČK

Od začiatku svojej existencie ČK poskytoval pomoc existujúcim nemocniciam, sociálnym ústavom, otváral nové nemocnice, zahajoval činnosť zdravotných škôl. Bojoval s infekčnými chorobami, organizoval humanitárnu pomoc pre postihnutých prírodnými katastrofami, pre rodiny legionárov i vojakov padlých vo vojne. Pomáhal v Československu žijúcim ruským utečencom a Slovákom chystajúcim sa k emigrácii (Švejnoha, 2003, s. 51).

Činnosti predsedníčky Masarykovej v ČSČK podrobnejšie zachycuje vo svojej publikácii Lovčí (2008). Alicinej pozornosti neušiel v začiatkoch ČSČK ani dorast, ktorý za jej pomoci vytvoril tzv. malý Červený kríž. Medzi základné úlohy patrila propagácia základných hygienických návykov, usporadúvanie charitatívnych zbierok pre sociálne slabších spolužiakov, zriaďovanie knižníc, vydávanie časopisov a mnoho iných aktivít, ktoré prilákali také množstvo mladých ľudí, že z malého ČK urobili druhú najpočetnejšiu mládežnícku organizáciu v Európe.

Ďalšou dôležitou úlohou, ktorej sa Alica zhostila podľa Lovčího (2008), bolo budovanie samaritánskych staníc. Alica bola postavená na čelo organizácie, ktorá mala zaisťovať najnutnejšiu pomoc a ošetrovanie chorým a raneným v prípadoch, kedy sa k nim ihneď nemohol dostaviť lekár. Sieť samaritánskych staníc bola najskôr vytvorená v ťažko prístupných oblastiach a neskôr sa rozšírila do všetkých oblastí v zemi.

ČSČK za Alicinho pôsobenia využíval k zdravotnej a hygienickej osвете tlač rôznych publikácií, brožúr a periodík. Pre obyvateľov, ktorí boli negramotní, sa organizovali prednášky a filmové premietania s pomocou putovného biografa (Lovčí, 2008).

V letných mesiacoch organizoval ČK prázdninové osady. Tieto boli situované do ekologicky čistých oblastí, v ktorých našli útočisko deti trpiace podvýživou, málokrvnosťou alebo celkovo slabým vývinom tela (Lovčí, 2008, s. 275).

V roku 1924 bola zriadená ošetrovateľská služba pre sociálne slabé rodiny a v tom istom roku Alica zrealizovala aj myšlienku mliečnych akcií, v rámci ktorých boli v štátnych školách budované mliečne stánky a deti boli poučované o výhodách pitia mlieka (Lovčí, 2008).

Za jednu z najväčších zásluh pripisovaných Alice Masarykovej sa považuje ustanovenie osláv veľkonočného Mieru ČK. Oslavám, zo začiatku skromným a organizovaným len v Národnom divadle, sa po niekoľkých rokoch ich pravidelného dodržiavania, dostalo takej veľkej pozornosti, že v roku 1937 boli vysielané v rozhlasových staniciach desiatich európskych krajín a vysielateľkou šírené do amerického pásma a na Ďaleký východ (Lovčí, 2008, s. 304).

4.3 Pomoc Podkarpatskej Rusi, Slovensku, Ukrajine a Rusku

Lovčí (2008) ďalej popisuje, akú veľkú pozornosť venoval ČSČK Podkarpatskej Rusi a Slovensku. V týchto oblastiach vládli veľmi chabé hospodárske a sociálne pomery. ČK sa snažil hlavne redukovať epidémie, ktoré likvidovali obyvateľstvo. Zameral sa na odstránenie negramotnosti, ktorá sťažovala osvetu a prístup občanov k informáciám. Zriaďovali sa sirotince, nemocnice a internáty pre chudobné deti, ktoré museli kvôli veľkej vzdialenosti školy od ich bydliska, prespávať v chlievoch alebo stodolách. Na Slovensku pôsobil na požiadanie Alice Americký ČK, ktorý pomáhal budovať detské poradne pre chudobné matky a tým znižovať vysokú úmrtnosť detí. Dôležitým momentom ČK na

Slovensku bolo založenie Ústavu M. R. Štefánika v Turčianskom Sv. Martine, ktorý fungoval ako vyššia sociálna zdravotná škola, prvá svojho druhu na Slovensku.

Hladomor, ktorý vypukol v Rusku a na Ukrajine v 20. rokoch, nemohol zostať bez povšimnutia pracovníkov ČSČK. Alica bola zvolená na čelo Ústredia československej dobrovoľnej pomoci v Rusku a Ukrajine, ktoré organizovalo finančné, potravinové zbierky a zbierky oblečenia. Desiatky železničných vagónov zaplnených potravinami a šatstvom, ktoré boli odoslané z Československa, pomáhali veľkou mierou znižovať úmrtnosť obyvateľov z hladu (Lovčí, 2008).

4.4 Ďalšie aktivity Alice Masarykovej

Alica Masaryková zastupovala svoju krajinu v medzinárodnej rade ČK v Paríži v rokoch 1919 až 1938 a niekoľko rokov pracovala v jej výkonnom zbore. V roku 1928 sa stala predsedníčkou prvej Medzinárodnej konferencie sociálnej práce v Paríži a šesť rokov bola predsedníčkou organizačného výboru tejto konferencie (Skilling, 2001, s. 107).

Mimo to bola veľmi aktívna aj na poli literárnom. Pod pseudonymom Jana Skály preložila životopis Heleny Kellerovej, hluchoslepej Američanky, ktorá aj napriek svojmu postihnutiu vyštudovala vysokú školu. Pod pseudonymom Jana Vaceka preložila pedagogický spis novinára a pedagóga George Horace Lorimera. Ďalej nemožno opomenúť už zmienenú protialkoholickú príručku dr. Gustava von Bungeho a historické dielo J. B. Dailyho „Na úsvite radikalizmu“ (Švejnoha, 2003).

Okrem prekladov cudzojazyčnej literatúry publikovala aj vlastné myšlienky. Počas svojej pedagogickej praxe napísala niekoľko odborných článkov dotýkajúcich sa sociálnych tém, ktoré vyšli v školských výročných správach. Publikovala články týkajúce sa protialkoholických aktivít, napísala brožúru „Československý červený kríž pracujúcim ženám“, ktorý je „výrazem úsilií Československého červeného kríže o zdravou, šťastnou ženu a harmonickú rodinu“ (Masaryková).

V roku 1920 Alica zverejnila svoje listy, ktoré písala bývalej spoluväzenkyni Rele Kotíkovej do väzenia vo Viedni pod názvom „Dopisy do vězení“ a v neskorších rokoch, publikovala počas pobytu v USA „Vzpomínky na dětství a mládí“.

Po smrti svojej matky v roku 1923, prevzala na seba Alica navyše úlohu prvej dámy, ktorú svedomite plnila až do rezignácie svojho otca z funkcie prezidenta v roku 1935.

5 ROKY V EXILE

Lovčí (2008) podrobne popisuje aj ťažké vojnové a povojnové roky Alice Masarykovej. Po smrti svojho otca v septembri 1937 sa Alica snažila zamerať svoju pozornosť čo najviac na prácu v ČK. V októbri 1937 stála ešte pri zrode novej ošetrovateľskej školy v Moravskej Ostrave, no pod vplyvom politických udalostí v roku 1938, kedy sa ČK pripravoval na ďalšiu vojnu, bola nútená podať demisiu a odísť z funkcie predsedníčky organizácie, v ktorej strávila 20 rokov.

V marci 1939 odcestovala Alica Masaryková do USA, kde jej bol v júni udelený čestný doktorát pittsburskej univerzity. Aj keď bola tisíce kilometrov ďaleko od rodnej krajiny, nechcela nečinne sedieť a zapojila sa do aktivít na podporu československých obyvateľov. Organizovala zbierky šatstva a liekov pre utečencov v Španielsku, Portugalsku a vo Francúzsku. Starala sa o humanitárnu pomoc pre československé vojenské jednotky vo Veľkej Británii. Verejne vystupovala a prednášala o Československu. Napriek úprimným snahám zapojiť sa čo najviac do akcií v prospech Československa, Alicu nakoniec zradilo jej podlomené zdravie. Celkové vyčerpanie organizmu si vyžiadalo hospitalizáciu v sanatóriu a Alica do odbojových činností do konca vojny už výraznejšie nezasiahla (Lovčí, 2008).

V lete 1945 sa spolu so svojim bratom Jánom vrátila do Československa. Kvôli oslabenému zdravotnému stavu sa nemohla plne zapájať do žiadnych pracovných aktivít, no v rámci svojich možností sa aspoň snažila obnoviť oslavy mieru ČK. V apríli 1947 sa navyše zapojila do príprav sociálnej konferencie v Tatranskej Lomnici a do organizácie dobročinného bazáru Dorastu ČK na Slovanskom ostrove. V marci 1948 utrpela ďalšiu veľkú životnú ranu v podobe úmrtia jej brata Jána. V Československu panovala po nástupe Komunistickej strany k moci pochmúrna atmosféra a tak sa opäť pod tlakom vyostrenej politickej situácie a v obave o život rozhodla znova emigrovať do USA (Lovčí, 2008).

Alica sa už do rodnej vlasti nevrátila. V USA sa stala členkou československej komunity. Spolu so sestrou Olgou založili Masarykov publikačný fond a prostredníctvom Rádia Slobodná Európa sa prihovárala krajanom v Československu. Svoje posledné mesiace strávila v Českom domove pri Chicagu, kde v novembri 1966 skonala (Švejnoha, 2003).

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

6 CHARAKTERISTIKA VÝSKUMU

V praktickej časti sa zameriame na vybrané práce Alice Masarykovej. Prvou publikáciou je knižka o Červenom kríži spísaná v roku 1935 do knižnej podoby Ivou Šmakalovou, sekretárkou ČK. Iva Šmakalová zachytáva názory a myšlienky Alice Masarykovej, ktoré sa úzko dotýkajú sociálno-pedagogickej činnosti v rámci organizácie ČK. V roku 1992 knižku reanimovala a preložila do slovenského jazyka MUDr. Oľga Králová.

Ďalším textom je príhovor Alice Masarykovej venovaný učiteľom zo dňa 26. 1. 1931 a príhovor pri príležitosti otvorenia Masarykovej štátnej školy zdravotnej a sociálnej starostlivosti zo dňa 7. 3. 1936, ktoré sme získali z Literárneho archívu pamätníka národného písomníctva v Prahe.

6.1 Zvolená metodológia výskumu

Pre potreby tejto bakalárskej práce je najvhodnejším typom výskumu kvalitatívny výskum. V rámci kvalitatívneho výskumu sme zvolili analýzu dokumentov, pretože táto je dôležitá hlavne vtedy, keď ide o časovo vzdialené, historické udalosti (Hendl, 2016, s. 134).

Podľa Miovského (2006, s. 98) chápeme analýzu dokumentov v kvalitatívnom prístupe analýzu akéhokoľvek materiálu, ktorý je zdrojom informácií relevantných cieľom štúdie. Môže sa jednať prakticky o materiál akejkolvek povahy, ktorý fixuje dáta (text, prepis rozhovoru, videonahrávka, výkres, maľba, soška, atď.) použiteľné pre akýkoľvek druh kvalitatívnej analýzy.

6.2 Cieľ výskumu

Cieľom výskumu je analyzovať myšlienky Alice Masarykovej, súvisiace so sociálno-pedagogickou činnosťou v jej prácach.

Čiastkové ciele:

1. Ako je vymedzená výchovná činnosť v textoch Alice Masarykovej?
2. Ako je vymedzená sociálno-preventívna činnosť v textoch Alice Masarykovej?
3. Ako je vnímané postavenie pracovníkov v pomáhajúcich profesiách?
4. Ako je definovaný prínos sociálno-zdravotných organizácií?

6.3 Výskumný súbor a zber dát

Za zdroj dát v tomto kvalitatívnom výskume budeme považovať vybrané texty Alice Masarykovej. V prípade textových dokumentov ako zdroja kvalitatívnych dát, už dáta máme vytvorené, fixované a len ich musíme nazhromaždiť. To so sebou prináša určité výhody aj obmedzenia. Výskumník napríklad nemôže ovplyvniť podobu týchto dát (Miovský, 2006, s. 189).

Na druhej strane výhodou kvalitatívneho výskumu je získanie hĺbkového popisu prípadov (Miovský, 2006, s. 53).

6.4 Spôsob spracovania a analýza dát

Dokumenty získané k analýze spracujeme pomocou kódovania dát. Ako uvádza Miovský (2006, s. 210), kódovanie je procesom, v ktorom neagregované dáta (prvotnú, autentickú podobu záznamu dát) prevádzame do dátových segmentov (jednotiek), s ktorými je možné ďalej pracovať. V tomto procese identifikujeme alebo priradujeme týmto segmentom názvy. Proces identifikácie, vytvárania a pomenovania dátových segmentov je veľmi náročný a ťažký hlavne preto, že nemusíme v daný moment presne porozumieť rôznym významom a implicitnej konceptuálnej štruktúre. V tomto ohľade nie je možné kódovanie dát chápať ako definitívne a je možné v priebehu výskumu uskutočňovať rôzne opravy a reštrukturalizácie v závislosti na novo zistených skutočnostiach.

6.5 Výsledky výskumu

6.5.1 Červený kríž

Z publikácie Červený kríž sme analýze podrobili kapitoly: Dorast Červeného kríža, Ako pracovať a Dieťa.

1. Ako je vymedzená výchovná činnosť v textoch Alice Masarykovej?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.48: Poslanie ČK, s.49: Upevňovanie návykov, Požiadavky prostredia, s.50: Prijemné s užitočným, Všetko sa počíta, Symbol národa, Dva v jednom, Učenie nesebeckosti, Altruizmus, s.51: Praktické návyky, Budovanie vzťahov, s.52: Utváranie hodnôt, s.53: Ideál, Zdroj inšpirácie, N54: Cieľ ČK, s.58: Vplyv spoločnosti, s.62: Definícia výchovy, s.63: Kľúčové väzby, Vplyv spoločnosti, Funkcia rodiny, Výchovný vzor, Potreby dieťaťa,

Formovanie charakteru, s.64: Spomienky, Vplyvy prostredia, Zodpovednosť za výchovu, Vyváženosť rolí, Vzájomná tolerancia.

s.50: Dva v jednom

Je radosť vidieť činnosť niektorých dorastových škôl, kde učiteľ pochopil, že záhradníčenie je nielen aplikovanou hodinou prírodopisu, ale aj mnohostrannou príležitosťou k výchove charakteru.

Učitelia vytvárajú deťom také podmienky na vyučovanie, aby im mohli obohatiť obzory aj bežnými činnosťami ako záhradkárčenie. Pri tejto príležitosti to môžu pojať ako hodinu prírodopisu a zároveň ako príležitosť k výchove charakteru.

s.50: Učenie nesebeckosti

Učí deti nielen všímať si prírodu a chrániť ju, ale aj všímať si vlastné okolie. Premýšľať, čím by sa mohlo zlepšiť a skrásliť. Vede deti k tomu, aby mysleli na tých, ktorí prídu po nich a budú sa tiež radowať zo zelene a tône stromov, ktoré teraz oni sadia. Starat' sa o čistotu a pekný vzhľad školy a okolia, to znamená starať sa o spoločné záujmy väčšieho celku, slúžiť triede, obci.

Autorka zdôrazňuje význam sociálneho učenia, ktoré vedie deti k tolerancii a chápaniu života v širších súvislostiach. Vysvetľuje, ako môžu mať ich rozhodnutia dopad na budúce generácie, napríklad v súvislosti s ochranou prírody.

s.50: Altruizmus

Prebudiť v deťoch zmysel pre službu druhým, vzbudiť v nich záujem o pomoc spolužiakom alebo dospelým, na ktorých osud tvrdo doľahol, to je popri starosti o zdravie hlavným poslaním práce Dorastu Červeného kríža.

Zásady a princípy, na základe ktorých ČK funguje, majú veľký vplyv na formovanie vzájomných vzťahov a charakteru mládeže. Deti potrebujú mať vzory, zdroje inšpirácie, z ktorých môžu čerpať, ako napr. sociálno-zdravotnú činnosť v ČK.

s.54: Cieľ ČK

Zo všetkého, čo sa tu povedalo, je zrejmé, že sa Červený kríž vo svojom Doraste snaží spolu so školou vychovávať mládež k zdravému, plnému a ušľachtilemu životu.

ČK zastáva rolu výchovno-vzdelávacej inštitúcie, ktorá má veľmi úzke napojenie na školy, a preto si uvedomuje zodpovednosť a dosah ČK na Dorast, ktorý sa v ňom združuje.

s.62: Definícia výchovy

Slovo výchova vytvára niekedy ešte predstavu, že vychovávať znamená rozkazovať dieťaťu, čo má robiť a zakazovať mu, čo robiť nemá. Skutočná a najkrajšia výchova je tam, kde

vychovávateľ vytvorí prostredie, v ktorom je samozrejme priame myslenie, prirodzené konanie a správny pohyb, ako ktosi povedal: pripraviť pôdu, kvet porastie.

Výchova sa nestáva výchovou len uplatňovaním príkazov a zákazov. Výchova vyžaduje uplatnenie správnej stratégie a motivácie, aby bola zmysluplná.

s.63. Kľúčové väzby

Krásne prežité detstvo má význam pre celý život. V tom je zodpovedná úloha dospelých, aby sa vžili do mysle dieťaťa a vytvorili mu podmienky, ktoré potrebuje k svojmu rozvoju. Keď sú ľudia vo vzťahoch k sebe navzájom čistí a vo svojej práci poctiví, vytvorí sa mimovoľne jasné prostredie, ktoré hlboko pôsobí na povahu dieťaťa.

Autorka si uvedomuje krehkú osobnosť dieťaťa, ktorá sa dennodenne formuje a nasáva všetky vnemy a dojmy z okolia. V jej pohľade na výchovu sa zrkadlia spomienky na výchovu, ktorú dostala od svojich rodičov a preto apeluje na kvalitné domáce prostredie a láskyplné vzťahy v rodine.

2. Ako je vymedzená sociálno-preventívna činnosť v textoch Alice Masarykovej?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.48: Náboženská symbolika, s.49: Od základu, Prevencia zdravia, s.50: Riziková skupina, s.51: Láska k blížnemu, s.52: Spoločenská uvážlivosť, Ohrozená mládež, Morálne zásady, Pohlavná striedmosť, s.55: Potenciál detí, s.58: Prevencia občanov, s.64: Nevhodné príklady

s.50: Riziková skupina

V úprimnej starostlivosti o svojich spolužiakov v triede môžu ozaj mnoho vykonať. Napríklad zabezpečia okuliare, protézu, opravu chrupu nemajetným spolužiakom, predplatia chudobnému spolužiakovi miesto v prázdninovej osade, bystrejší opakujú učebnú látku so žiakom, ktorý pre nemoc zmeškal učenie a pod.

Autorka upriamuje pozornosť na poskytovanie pomoci žiakom menej bystrým a žiakom zo sociálne slabších rodín. Aj malé príklady pomoci a spolupatričnosti sa môžu stať veľkými v očiach tých, ktorým sa pomáha.

s.51: Láska k blížnemu

Teraz, v čase ťažkej hospodárskej depresie Dorast Červeného križa pomáhal dobre organizovanými zbierkami šatstva, zaobstaral svojim spolužiakom mlieko na desiatu a aj

inak sa staral o svojich postihnutých kamarátov. Červený kríž cíti, že sme ako celok povinní starať sa o nezamestnanú mládež, a to nielen hmotnou pomocou, ale že musíme spolucítiť aj s jej duševným utrpením, veď mladosť bez činorodosti zasluhuje veľkú sústrasť.

Autorka vyzdvihuje dobrovoľné aktivity Dorastu ČK v časoch hospodárskej krízy a kladie dôraz na usmerňovanie detí pomocou aktivít v ČK. Tieto pomáhajú deťom získavať návyky smerujúce k podpore zdravia a pomoci druhým.

s.52: Ohrozená mládež

Žiadame od členov Dorastu, aby nepili alkohol a nefajčili, to by malo byť samozrejmé. Uvedomelosť a dôslednosť v tejto veci! Abstinencia od liehovín a fajčenia neznamená, že mládež niečo stráca. Vzdáva sa týchto zlovykov preto, že sama otvára nový, slobodný svet. Opilstvo a povrchná zamilovanosť sú v rozpore so skutočnou láskou a krásou striedmosti.

Autorka je horlivou zástankyňou zdravého životného štýlu, čo sa prejavuje aj v jej úpornom trvaní na abstinencii a zdržanlivom chovaní u mládeže. Z jej pohľadu sa jedná o zlovyky, ktoré mládež oberajú o skutočné cnosti života.

s.58: Prevencia občanov

Kde je sociálno-zdravotná práca dobrovoľných spoločností, obce a štátu dobre zorganizovaná, tam možno doceliť, aby každý jednotlivec postihnutý nešťastím alebo chorobou bol podchytený a vrátený zdravému životu.

Doba, v ktorej autorka žila, kladla veľké nároky na obyvateľov Československa. Sociálno-preventívne programy nachádzajú svoje miesto v spoločnosti len postupne, ale autorka verí v silu a v solidaritu spoločnosti, ktorá pomáha riešiť nepríjemné životné udalosti.

s.64: Nevhodné príklady

Aký mravný základ môžu získať deti, ktorým sa v kinách ukazuje nerest' v najhrubších formách, a to v rúchu veľmi lákavom, nedostatočne vykúpená v závere nejakým zmierlivým, mravoučným zakončením! Ako možno od nich čakať prirodzený odpor k zlu, keď ich takého filmy pripravujú do života!

Autorka varuje pred aktivitami, ktoré podľa nej nie sú vhodným výchovným prostriedkom a krivia charakter. Dovoľáva sa uplatňovania morálnych zásad v súvislosti s kinematografiou, ktorá podľa nej nedáva deťom dobrý príklad do života.

3. Ako je vnímané postavenie pracovníkov v pomáhajúcich profesiách?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.47: Učiteľove schopnosti, s.48: Organizačný poriadok, Zodpovednosť, Učiteľovo poslanie, Učiteľova osobnosť, s.49: Učiteľ ako vzor, s.52: Vhodné aktivity, s.53: Ďalšie kompetencie, Výsledok spolupráce, s.54: Učiteľova hodnota, Dostupné zdroje, Vzdelávanie učiteľov, Potreba rovnováhy, s.55: Riešenie, s.58: Vymedzenie sociálnej práce, Spôsobilosť pracovníka, Kvalifikácia, Úlohy, Odborná príprava, s.59: Dobré vzťahy, Nevhodný postoj, Stratégia spolupráce, Spôsob spolupráce, Analýza silných stránok, Úprimnosť namieste, s.60: Motivácia, Vytýčenie pravidiel, Kvalita práce, Sociálne zručnosti, Dôležitosť empatie, s.61: Pevný postoj, Žiť v pravde, s.62: Silná osobnosť, Učiteľova úloha, Učiteľova osobnosť, s.63: Úloha školy, s.64: Uvedomelosť, Význam učiteľa, Učiteľove schopnosti.

s.48: Učiteľovo poslanie

Keď si učiteľ uvedomí, že sa v tých detských dušičkách odzrkadľujú aj všetky jeho dobré vlastnosti a činy, že nimi formuje nielen povahu, ale aj celý osud dieťaťa, vidí odrazu akoby v záblesku svetla všetky tvorivé možnosti svojho povolania.

Nadšenie z práce ide ruka v ruke s premenou detskej duše. Učiteľ je následne poháňaný a motivovaný k ešte väčšej tvorivosti a využívaniu svojich schopností.

s.48: Učiteľova osobnosť

Keď toto svetlo preniká do jeho duše, stáva sa učiteľ živým človekom a nestane sa len puntičkárom, ktorému rozhodujúcou autoritou je iba rozvrh hodín. Jeho presnosť sa stáva prostriedkom, nie cieľom a jeho vnútorná sloboda posväcuje dôslednosť drobnej práce, ktorú koná.

Keď v sebe učiteľ objaví radosť z práce, zmení sa aj jeho vnútorný postoj a spôsob, akým svoju prácu vykonáva a podstatnou sa stáva dôslednosť jeho práce.

s.64: Význam učiteľa

Keď sa bude hodnotiť dobrý učiteľ tak, ako bankový úradník alebo veľkopriemyselník, keď sa bude honorovať umenie učiteľovo ako zdatnosť technika, len vtedy sa vytvorí taká spoločnosť, že v nej bude mať človek cenu nad zlato.

Postavenie učiteľa nie je docenené tak, ako by si zaslúžil, napriek tomu, že zásadným spôsobom ovplyvňuje výchovný proces dieťaťa. Výsledky výchovy majú v konečnom dôsledku dopad na širokú spoločnosť, preto autorka dúfa v zmenu postojov voči učiteľskej profesii.

s.58: Kvalifikácia

K tejto práci nestačí len dobrá vôľa a úprimné srdce, tu treba aj odborné vzdelanie i dobré školenie. Tak v poslednom štvrtroku vznikajú sociálne, zdravotné a sociálno-zdravotné školy a tvorí sa nové povolanie sociálno-zdravotníckych pracovníkov.

Dôležitou súčasťou profesijného života učiteľov a sociálno-zdravotných pracovníkov je nielen vrúcny záujem pomáhať, ale aj vzdelávanie sa a získavanie odbornej kvalifikácie v novovznikajúcich povolaniach.

s.60: Dôležitosť empatie

Nestačí si rieknuť: ten človek robí to a to nesprávne – a potom ponáhľať sa povedať mu to z mosta doprosta. Najprv treba uvážiť, na koľko tento človek môže náš názor pochopiť, ako mu to ukážeme, ako mu pomôžeme. Tým už myslíme len na toho človeka a prestaneme myslieť na seba (v kritike druhého skrýva sa často trocha obdivu k sebe samému). Tak nájdeme aj lepší spôsob podania. Nieкто znesie tri trpké kvapky pravdy a predbežne nič viac a v tom, že mu práve odmeriame len tie 3 kvapky, v tom je naša úcta k človekovi. Odmerať tri kvapky dá predsa viac práce ako vyliat' niekomu na hlavu za hrnček vody!

Autorka jednoznačne chápe význam empatie a sebareflexie. Jej úcta k ľudskej bytosti sa prejavuje aj v obyčajnom chápaní jeho hraníc a možností a nabáda k podobnému zmýšľaniu aj svojich čitateľov.

s. 64: Učiteľove schopnosti

Nech nie je u nás ani jeden učiteľ, ktorý by nemiloval prírodu, ručnú prácu a tvorivú hru! Veru áno, organizovať slušné hry vie len ten, kto stojí pevne na zemi, je optimistický pri práci a vie oceniť mravné kvality hry.

Autorka má jasnú predstavu o tom, aké schopnosti by mali mať učelia. Medzi očakávané učiteľské zručnosti radí kreatívnu prácu, lásku k prírode a k tomu optimistický prístup k práci. Nezabúda na mravný základ, z ktorého by mali čerpať pri organizovaní hier.

4. Ako je definovaný prínos sociálno-zdravotných organizácií?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.47: Úloha školy, Živná pôda, s.48: Konštruktívna spolupráca, s.49: Schopnosť participácie, Vždy sú možnosti, s.51: Iné možnosti, Potreba nových podnetov, Do neznáma, s.52: Dôvera v budúcnosť, Svojpomoc, s.54: Smerovanie mládeže, s.55: Nádej, s.58: Nezáleží na mieste, s.61: Efektivita práce, Podľa plánu, Časová náročnosť, s.62: Očakávanie, Pripravenosť, s.65: ČK príkladom, ČK ako tmel.

s.47: Živná pôda

Škola sústreďuje deti v čase ich intenzívneho vývoja a rastu. Sú tam hodiny a hodiny. Dnešná škola sa snaží o to, aby dieťa získalo nielen hodne vedomostí, ale aby bolo vychovávané aj po stránke povahovej. Červený kríž organizovaním Dorastu v tomto úsilí školu vedome podporuje a pomáha jej vytvoriť prostredie, v ktorom by sa dieťa vyvíjalo zdravo, slobodne a harmonicky.

Škola je pre deti dôležitou základňou a živnou pôdou, ktorú ČK v jej práci podporuje. Obidve inštitúcie sa snažia okrem vzdelávacích aktivít poskytnúť deťom aj podnetné prostredie pre zdravý vývin a rozvoj potenciálu.

s. 51: Potreba nových podnetov

Preto Liga Červených krížov zorganizovala vzájomnú výmenu listov, albumov, obrazov a darov medzi Dorastom najrôznejších štátov a národov. Deťom sa takto otvorí nejedno okienko do sveta, uvedomia si ako žijú rôznym spôsobom, hovoria rozličnými jazykmi, no predsa len sú isté veci spoločné.

Z textu vyplýva, že liga ČK je organizácia otvorená rôznym prístupom a možnostiam vzdelávania. Medzinárodná korešpondencia pomáha deťom získavať predstavy o fungovaní iných národov. Umožňuje im uvedomovať si kultúrne rozdiely a zároveň si všímať aspekty, ktoré majú spoločné.

s.52: Svojpomoc

Prostriedky k práci získava si Dorast rôznymi podujatiami, napr. zahrá divadlo, usporiada detskú zábavu a pod. Zisk zo vstupného, z tomboly, z predaja vlastnoručne vypestovaných kvetov dovoľí splniť sociálny alebo zdravotný program, na ktorom sa žiaci so svojimi vedúcimi dohodli.

Mládež má možnosť si uvedomiť, že je potreba vynaložiť nemalé úsilie na zdarné naplnenie stanovených plánov. V rámci programu ČK sa učí preberať zodpovednosť aj za získavanie potrebných financií pomocou rôznorodých dobrovoľných činností.

s. 65: ČK príkladom

Ak sa budú deti na celom svete vychovávať v duchu Červeného kríža, pripravujúc tak svojim stálym vzájomným stykom ovzdušie medzinárodnej dôvery a dobrej vôle, vtedy môžeme veriť, že nám v nich rastie generácia, ktorá bude vedomá svojich vlastných práv a povinností, generácia spravodlivá k sebe i k ostatným.

Autorka vidí v ČK kríži spoločenstvo, ktoré naučí deti pravým životným hodnotám a vstúpi im vedomie vzájomnej pospolitosti. Verí, že ČK má potenciál vychovať generácie, ktoré budú šíriť ideály humanizmu.

6.5.2 Príhovor venovaný učiteľom zo dňa 26. 1. 1931.

1. Ako je vymedzená výchovná činnosť v textoch Alice Masarykovej?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.1: Hudba, Duch národa, s.2: Riešenie, Požiadavky

s.1: Hudba

Jaká by to byla řada učitelů, výborných muzikantů, kteří na českých vesničkách krásnou hudbou chrámovou a zpěvokoly šlechtily mysl mládeže, takže byla schopna oceňovat statky neviditelné.

Autorka vyzdvihuje zásluhy učiteľov na povznesení ducha a mysle mladých ľudí, pomocou precítenia chrámovej hudby a spevokolu.

s.1: Duch národa

Jaká by to byla řada mužů a žen, kteří v hodinách psaní, počítání, čtení a ostatních dali občas proniknout paprsku duchovní síly, který dotekl se přímo mladých srdcí a objevil jim bohatý zdroj naší kultury národní, z něhož všichni můžeme čerpat.

Bohatstvo učiteľov spočíva v ich schopnosti obohatiť myseľ mladých ľudí, aj prostredníctvom prvkov národnej kultúry na vyučovacích hodinách.

s.2: Riešenie

Kde je ten klíč? Nemám jej, ale tuším, ktorou cestou jej nalezneme. Pěstujme v dětech nejen úctu k živému tvorstvu, ale i ku věcem.

Autorka hľadá kľúč k novej Európe. Nemá odpoveď na otázku kde je, ale vie, akým spôsobom sa k nemu môže dopracovať. S nádejou upriamuje pohľad na deti a dôveru vkladá do rúk výchovy, ktorá ich má naučiť úcte ku všetkému, čo bude mať dosah na ich životy.

2. Ako je vymedzená sociálno-preventívna činnosť v textoch Alice Masarykovej?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.1: Pre druhých. Naplno, s.2: Zodpovednosť, Odznova, Ľudská práca, Posun, Kvalita,

s.2: Zodpovednosť

Do budoucnosti je náš úkol tak krásný a vážný, jak byl v minulosti. V novém desetiletí chtěli bychom pracovat dál tak, jak jsme pracovali, ale zdokonaleně. Situace dnes ve světě není lehká. Hledáme klíč k nové Evropě, k novému světu – zdá se být zámkem na 9 zámků uzavřeným.

Autorka hľadá pomocou Masarykovej školy odpoveď na to, akým spôsobom čeliť novým výzvam, ktoré so sebou prinášajú spoločenské zmeny v Európe. Uvedomuje si, že má pred sebou ťažkú úlohu, pokiaľ chcú v novom svete pracovať ešte lepšie, než doposiaľ.

s.2: Kvalita

Žádejme na filmu ušlechtilost divadla! Netrpme, aby dítěti radiem dostávala se hudba, nedůstojná lidské bytosti! Žádejme to se samozřejmostí normálního člověka, ne jen dnes ve slavnostní chvíli, ale den ze dne!

Filmová a hudobná tvorba pre mládež je v rozpore s autorkiným vnútorným cítením. Vidí v nej nepriateľa doby, pretože má negatívny dopad na osobnosť detí a žiada o každodennú ostražitosť.

3. Ako je vnímané postavenie pracovníkov v pomáhajúcich profesiách?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.1: Poďakovanie, Ocenenie

s.1: Poďakovanie, Ocenenie

Ujímám se slova, poněvadž osobně cítím touhu poděkovat československému učitelstvu za pomoc v minulém desetiletí. Stav učitelský má velikou zásluhu na národním obrození a upevnění;

Autorka vyjadruje svoju úctu a vďačnosť učiteľom za vykonanú prácu a chápe ich dôležité postavenie v národnom obrodení.

4. Ako je definovaný prínos sociálno-zdravotných organizácií?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.1: Oddanosť, Úprimnosť, s.2: Kolos, Srdečnosť

s.1: Oddanosť

...a po prevratu za veľmi ťžkých okolností zůstal věren své tradici, tradici Komenského, dle níž škola je dílna lidskosti.

Autorka si uvedomuje veľký podiel práce, ktorý majú učitelia na formovaní povojnového Československa a oceňuje ich vernosť princípom učenia Jana Amosa Komenského.

s.2: Kolos

Pracujme k tomu, aby Kříž – mohutná organisace rodičů, aby dorost – půlmilionový sbor dětský jediným hlasem vyjadřoval skutečnou potřebu rodiny. Aby tak zase krb došel ke svému právu, aby domov byl čistým, silným prostředím, z něhož denně člověk vychází s plnou mladostí ideálů!

Kříž, zložený z rodičov a detí v sebe nesie dôležitú symboliku rodiny. Reprezentuje hodnoty, na ktorých môže spoločnosť stavať a ku ktorým by sa mala vracieť.

6.5.3 Príhovor pri príležitosti otvorenia Masarykovej štátnej školy zdravotnej a sociálnej starostlivosti zo dňa 7. 3. 1936.

1. Ako je vymedzená výchovná činnosť v textoch Alice Masarykovej?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.1: Úspech v činnosti, s.2: Práca, s.3: Spojitosť, Jasný zámer, s.4: Obraz študentky, Priateľstvo, s.5: Poučenie, Rovnováha

s.2: Jasný zámer

Budete-li mít vy, učitelé, na zřeteli jediný cíl: zdravou, produševnělou společnost lidskou a vyjdete-li z jasné představy dokonalé sociálně zdravotní pracovnice, budou vaše přednášky požehnáním.

Učitelia nemôžu minúť svoj cieľ, pokiaľ zostanú verný zásadám a princípom, s ktorými sa rozhodli pristúpiť k vyučovaniu na Masarykovej škole.

s.5: Rovnováha

Svěží pozornost v hodinách, hravost ve volných chvílích a klidný odpočinek nechť připravují vás pro vaše ušlechtilé povolání životní.

Autorka nabáda žiačky k rovnováhe vo všetkých činnostiach ktoré vykonávajú, aby boli schopné vyťažiť čo najviac z každej chvíle, ktorá ich pripravuje na ich budúce povolanie.

2. Ako je vymedzená sociálno-preventívna činnosť v textoch Alice Masarykovej?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.5: Osobné vnemy, Pomoc,

s.5: Osobné vnemy

Žákyně pamatujte, že vy samy musíte těm, jimž máte pomáhat, předcházet dobrým příkladem. Proto si uložte svědomitou péči o vlastní zdraví – a posuzujte je uvědoměle po stránce fyziologické; uvědomujte si samy svůj vztah k vlastní rodině, ke spolužákům a k učitelům – pozorujte se vědomě sociologicky, tak nejnázve porozumíte důležitosti učebné látky.

Žiačky sú nabádané, aby pri svojej práci pamätali predovšetkým na to, že je dôležité byť pre ostatných príkladom. Sebakriticky premýšľať o sebe a svojom jednaní, ktoré pomáha osobnému rozvoju a získané poznatky môžu následne pomôcť pri starostlivosti o ľudí v núdzi.

s.5: Pomoc

Vašim úkolem bude pomáhati nemocným, lidem hospodářsky oslabeným, těm, kdož upadli mravně.

Autorka vymedzuje hlavnú činnosť, ktorá čaká na absolventky Masarykovej školy a tou je pomoc ľuďom v akomkoľvek prípade núdze.

3. Ako je vnímané postavenie pracovníkov v pomáhajúcich profesiách?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.2: Argument, Spolu, Motivácia, Súčinnosť, s.5: Návod, Obetavosť, Obraz pracovníčky

s.5: Obetavosť

Přeji Vám, abyste s lidmi, jimž sloužíte, opravdově cítily, a aby váš hluboký cit byl vyvážen bystrým darem pozorovacím a úsudkem klidným. Celou duší a nerozpoltěnou myslí pomáhejte!

Zanietenie celej bytosti pre prácu, súcit s ľuďmi a vyrovnaná osobnosť, sa dajú považovať za kritéria, ktoré si autorka želá pre budúce pracovníčky Masarykovej školy.

s.5: Obraz pracovníčky

Pilná práce dobře vykonaná dá i volnou chvíli. Byla bych ráda, kdyby se ve vaší mysl vtiskl obraz pilné ženy, jak ji vidí velký básník italský, Dante:

Symbolem píše je mu mladá dívka Lea, jež trhá květiny a při tom zpívá.

Tento obraz nebývá obyčejně spojován se sociální zdravotní pracovníci. Kéž škola umožní, aby byl symbolem pracovnice československé.

Autorka spojuje ideál zdravotnej pracovníčky s mladou dievčinou z Danteho básne. V mladej dievčine vidí príkladné spojenie usŕachtilej činnosti a ľahkosti, s akou je vykonávaná a dúfa, že škola prijme tento symbol za svoj.

4. Ako je definovaný prínos sociálno-zdravotných organizácií?

Na túto otázku zodpovedali textové úryvky reprezentované nasledujúcimi kódmi:

s.1: Úloha kuratória, Želanie, Rovnosť, s.2: Možnosti, s.3: Najvyšší cieľ, s.5: Predpoklady

s.1: Úloha kuratória

Přeji kuratoriu školy, jež je ustaveno ze dvou zástupců ministerstva zdravotnictví, dvou zástupců ministerstva sociální péče a dvou zástupců ministerstva školství, přeji vroucně, aby vyhraněnost a jasnost úkolů, o než pečují tato ministerstva, vedla k naprosté jednotnosti školy.

Pred kuratóriom stojí výzva v podobe Masarykovej školy. Autorka dúfa, že povedú školu správnym smerom a tým aj k naplneniu poslania, pre ktoré bola zriadená.

s.3: Najvyšší cieľ

Člověk je nejsložitějším předmětem studia – jak přírodovědeckého po tělesné stránce, tak psychologického ve své podstatě duševní, sociologického v povaze tvora společenského. Všechno toto studium a pozorování sjednocuje Sociální práce v umění, jímž absolventky školy budou sloužit člověku, jeho rodině a obci.

Študentky Masarykovej školy sa musia naučiť umeniu starostlivosti o človeka ako o celostnú bytosť. Umenie pozorovania a štúdium človeka po všetkých jeho stránkach, je hlavnou požiadavkou pre úspešnú službu, ktorá ich čaká po ukončení štúdia na škole.

s.5: Predpoklady

V této škole jsou všechny předpoklady tak krásně dány, že z vás mohou vyrůst pracovnice zdravé, svěží, plné radosti.

Autorka je presvedčená, že škola dokonale splňuje predpoklady, pre ktoré bola zriadená a preto má nádej, že absolventky budú na výkon svojej profesie po stránke osobnostnej výborne pripravené.

7 ZHRNUTIE VÝSLEDKOV VÝSKUMU A DOPORUČENIE

Cieľom výskumu bolo analyzovať myšlienky Alice Masarykovej, súvisiace so sociálno-pedagogickou činnosťou v jej prácach.

Pre svoju analýzu sme si vybrali dokumenty, ktoré obsahujú úvahy a názory Alice Masarykovej dotýkajúce sa tejto témy.

Ako je vymedzená výchovná činnosť v textoch Alice Masarykovej?

Alica Masaryková vníma výchovu ako aspekt, ktorý zasahuje do všetkých oblastí ľudského života. Či už je to výchova zámerná alebo nezámerná, upozorňuje, že v každej chvíli predávame deťom príklady chovania, ktoré majú vplyv na formovanie ich osobnosti. V textoch sa upriamuje na výchovu k dobrovoľnej činnosti, výchovu k ochrane životného prostredia, výchovu k národnej hrdosti. Autorka zdôrazňuje taktiež dôležitosť mravnej výchovy a harmonických vzťahov v rámci rodiny. Poukazuje na význam spolupráce medzi rodičmi a školou. Podporuje, aby sa na vyučovacích hodinách prepojovali teoretické vedomosti s praktickou skúsenosťou. Vyzdvihuje významnosť učiteľovej osobnosti, ktorá sa podieľa na utváraní budúcej generácie. Apeluje na spoločnosť, pretože je zodpovedná za hodnoty, ktoré deťom vštepuje.

Ako je vymedzená sociálno-preventívna činnosť v textoch Alice Masarykovej?

Alica Masaryková si uvedomuje veľkú potrebu pomoci ľuďom, ktorí sa z rôznych príčin ocitli v nepríjemných životných situáciách. Považuje za nevyhnutné, zamerať sa na zmiernenie príčin a na hľadanie riešení. Obracia sa už na mladú generáciu, aby si uvedomila svoju mieru zodpovednosti voči tým, ktorí prídu po nej. Alica Masaryková sa aktívne podieľa na otváraní škôl, ktoré majú vychovávať budúce sociálno-zdravotné pracovníčky, s čím súvisí potreba kvalitnej výučby a prípravy na ich budúce povolanie. Žiada budúce pracovníčky sociálnych profesií, aby išli ľuďom príkladom v starostlivosti o seba a svoj život. Apeluje na ostražitosť pred vplyvmi, ktoré majú negatívny dopad na myseľ detí. Verí, že dobrá organizácia sociálno-zdravotných inštitúcií pomôže zmiernovať a odstraňovať nepríjemné životné situácie.

Ako je vnímané postavenie pracovníkov v pomáhajúcich profesiách?

Vo svojich textoch sa Alica Masaryková venuje hlavne učiteľom, sociálno-zdravotným pracovníckam a vedúcim Dorastu. Vníma ich ako osobnosti, ktoré zásadným spôsobom zanechávajú stopy v ľudských dušiach. Vo všetkých profesiách trvá na kvalitnom

vzdelávaní, očakáva zápal pre prácu a hlavne citlivý ľudský prístup. Uvedomuje si problematiku nedocenenej učiteľskej profesie v rámci spoločnosti. Nezabúda na zásluhy učiteľov pri národnom obrodení. Vyzdvihuje ich dôležitú úlohu pri príprave žiakov sociálno-zdravotnej školy na budúce povolanie. Rola učiteľa sa mnohokrát prelína s rolou vedúceho Dorastu. Pre mládež združujúcu sa v ČK sú autoritami, ku ktorým mládež vzhliada.

Ako je definovaný prínos sociálno-zdravotných organizácií?

Dalo by sa povedať, že Červený kríž je pre Alicu Masarykovú srdcovou záležitosťou. Reprezentuje organizáciu, ktorá vychováva silnú a uvedomelú generáciu mladých ľudí. Usmerňuje ich dobrovoľnými aktivitami, otvára im nové obzory v rámci písomnej korešpondencie so zahraničím, učí ich zodpovednosti za plnenie daných cieľov, učí ich vzájomnej solidarite. Škola je miestom, kde dieťa nielenže vstrebáva množstvo vedomostí, ale je aj miestom, ktoré vychováva. Vedie deti k starostlivosti o seba a svoj zovňajšok, učí ich starať sa o svoje okolie, učí ich navzájom si pomáhať. Sociálno-zdravotná škola je splneným snom Alice Masarykovej. Verí, že študentky získajú odbornú spôsobilosť, ktorá sa od nich očakáva pri výkone ich budúceho povolania. Vo svojom príhovore taktiež vyjadruje vďaku všetkým školám, ktoré zostali v ťažkých časoch verné Komenského myšlienkam.

V textoch Alice Masarykovej nachádzame veľa silných a oduševnených myšlienok. Jej názory na školstvo a Červený kríž boli inšpirujúce nielen v časoch minulých, ale zostávajú inšpirujúce a podnetné aj pre oblasť dnešnej sociálnej pedagogiky. Dalo by sa povedať, že sociálna pedagogika je mladá disciplína a práve preto sa z myšlienok Alice Masarykovej dá čerpať ako z historického zdroja, ktorý je preverený časom a skúsenosťami.

ZÁVER

Príbeh Alice Masarykovej ma zaujal natoľko, že som sa rozhodla podrobnejšie preskúmať jej život a dielo ktoré za sebou zanechala. V prvých kapitolách som sa venovala jej rodine, detstvu a školským časom. Postupne som sa prepracovala k štúdiu na vysokej škole, osobným aktivitám a pracovným začiatkom na gymnáziách. V ďalších kapitolách som ju priblížila ako predsedníčku Červeného kríža a zamerala sa na jej zásluhy spojené s činnosťou tejto organizácie. V praktickej časti som sa pomocou dokumentovej analýzy snažila poukázať na to, že princípy humanizmu na ktoré vo svojich textoch poukazuje, zostávajú stále rovnaké a môžeme ich považovať za odrazový mostík pre prácu sociálneho pedagóga.

Alica Masaryková žila v komplikovaných časoch. Doba nebola veľmi naklonená jej plánu v sociálnej oblasti, no ona so svojim hlbokým sociálnym cítením, postupne búrala predsudky a zdarne realizovala svoje sny o zdravotných a sociálnych školách. Snažila sa pozdvihnúť úroveň sociálnej práce na území vtedajšieho Československa. Uvedomovala si, že pokiaľ sociálna práca nenadobudne charakter profesionálnej pomoci, len ťažko sa bude republika spamätávať z následkov vojny. Alica kráčala s dobou a mnohými svojimi názormi ju dokonca predbehla. Bojovala za zrovnoprávnenie postavenia žien v spoločnosti. Do školstva zavádzala reformné myšlienky, za čo ju jej žiačky zbožňovali. Stála na čele organizácie, ktorá za jej predsedníctva dosiahla svetovej úrovne. Kládla na seba vysoké nároky a výsledkom toho, je nesmierne množstvo práce, ktoré za sebou zanechala. Pre dobro druhých obetovala veľa krát aj vlastné záujmy a osobný život išiel stranou. Zažila väzenie, kvôli vojne prišla o veľa svojich blízkych, no napriek tomu zostala verná svojmu presvedčeniu a zásadám a aj naďalej hájila potreby obyčajných ľudí. Sociálna činnosť ju veľmi naplňovala. Motiváciou bolo uspokojenie jej vnútornej potreby pomáhať. Za svoje služby nič nečakala. Jediné čo očakávala bolo, že bude pre ľudí príkladom a tak sa jej snaha o lepší svet začne pomaly naplňovať.

Jednou z mála osobností, ktoré okrem iného, ocenili prínos Alice Masarykovej v sociálnych aktivitách, bol aj Dr. René Sand. Pri príležitosti príprav Prvého svetového kongresu sociálnej služby v roku 1928 v rozhovore pre československú tlač predniesol:

„Jsem šťasten tím, že mohu říci, že vždycky, kdykoliv přijedu do Prahy, setkávám se s novým pokrokem. Občanský duch jest tak hluboce zakotven v obyvatelstvu, že Vás prostě unáší přes překážky, před kterými ostatní země couvají [...]. Přes ohromné potíže postavilo

se ČSR v čelo evropských států v mnohých oborech a zvláště v konstruktivní sociální politice, ve výchově povšechné, odborné, zemědělské i rodinné, v sociálním pojištění, hygieně i soc. péči. Zvláště sociální škola v Praze jest vzorem [...]. Tím, že paní Dr. Alice Masaryková založila sociální školu v Praze, prokázala Vašemu státu novou a významnou službu, jejíž blízké i vzdálené výsledky mají velkou důležitost“ (Lovčí, 2008, s. 308).

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- [1] BAKOVÁ, Daniela. *Osobnosti sociálnej práce*. Vysoká škola Danubius, Sládkovičovo: 2014. ISBN 978-80-8167-018-3.
- [2] FRKÁŇOVÁ, Zora (ed). *Masarykovci a Bystrička: Spomienky na Bystričku a spomienky pamätníkov*. Martin: Klub priateľov TGM a MRŠ, 2004. ISBN 80-969207-4-X
- [3] HABURAJOVÁ ILAVSKÁ, Lenka. *Historické paralely v edukácii sociálneho školstva v rokoch 1918 – 1939 a začiatkom 21. storočia*. Praha: Hnutí R, 2010. ISBN 978-80-86798-10-3.
- [4] HABURAJOVÁ ILAVSKÁ, Lenka a Daniela Baková. *Mapovanie historických medzníkov vo vývoji sociálnej politiky a sociálnej práce v rokoch 1918 – 1945*. 2. vydanie. Praha: Hnutí R, 2012. ISBN 978-80-86798-30-1.
- [5] HENDL, Jan. *Kvalitatívny výzkum : Základní teorie, metody a aplikace*. 4. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-262-0982-9
- [6] LEVICKÁ, Jana. *Náčrt dejín sociálnej práce*. Trnava: SAP-Slovak Academic Press, 1999. ISBN 80-88908-29-9.
- [7] Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Masaryková Alice, č. fondu 1069, inv. č. 1015, karton 3. Proslov při otevření Masarykovy státní školy zdravotní a sociální péče ze dne. 7. 3. 1936, strojopis, 6 ll. L.a. 25/99/523.
- [8] Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Masaryková Alice, č. fondu 1069, inv. č. 1015, karton 3. Proslov z 26. 1. 1931 věnovaný učitelům, strojopis, 2 ll. L.a. 25/99/537.
- [9] LOVČÍ, Radovan. *Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce*. Univerzita Karlova v Praze: Togga, 2008. ISBN 978-80-7308-189-8.
- [10] MASARYKOVÁ, Alice, G. *Československý červený kříž pracujícím ženám*. [Praha]. ISBN neuvedeno
- [11] MASARYKOVÁ, Alice, G. *Červený kříž*. Králová, Olga, Ján Junas (ed). Bratislava: Slovenský výbor Česko-slovenského kříža, 1992. ISBN 20-85690-00-4
- [12] MASARYKOVÁ, Alice, G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vydání. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994. ISBN 80-901478-6-0
- [13] MATOUŠEK, Oldřich et al. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4.
- [14] MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

- [15] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [16] MUNKOVÁ, Gabriela et al. *Sociální politika v evropských zemích*. Vydala Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0780-8.
- [17] PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5
- [18] SKILLING, H. Gordon. *Matka a dcera: Charlotta a Alice Masarykovy*. Praha: Gender Studies, 2001. ISBN 80-902367-9-0.
- [19] ŠVEJNOHA, Josef. *Historie mezinárodního Červeného kříže*. Úřad Českého červeného kříže, 2008. ISBN 978-80-87036-28-0.
- [20] ŠVEJNOHA, Josef. *Alice Masaryková - První předsedkyně Československého červeného kříže*. Praha: Český červený kříž, 2003. ISBN neuvedeno.

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK

ČSČK Československý červený kríž

ČK Červený kríž

ZOZNAM PRÍLOH

PRÍLOHA P I: Červený kríž

PRÍLOHA P II: Príhovor pri otvorení Masarykovej štátnej školy zdravotnej a sociálnej starostlivosti

PRÍLOHA P III: Príhovor venovaný učiteľom

PRÍLOHA P I: ČERVENÝ KRÍŽ

starostlivosť o deti sa ukončením osady nekončí; po návrate z osady bývajú deti už navyknuté a ochotné konať dobro a keď je niekto, kto ich niekedy aj navštívi a povzbudí, ostáva vplyv osady trvalý. Preto sa odporúča, aby si pracovníci spolku rozdelili medzi sebou akýsi dozor nad deťmi, občas ich navštívili, porozprávali sa s rodičmi a raz za čas zaviedli deti do poradne na lekársku prehliadku. Drobná, praktická rada ako variť, ako najúčelnejšie upraviť izbu, vetrať atď., môže podstatne prospieť matke a dieťaťu; pravidelná lekárska prehliadka včas upozorní na prípadné poruchy zdravia. Samozrejme, vybrať vhodného človeka na túto prácu treba veľmi obozretné. Na návštevy do rodín sa môžu vyslať len diskkrétne, dobrosrdečné a pracovité členky, inak sa návštevními spôsobí viac zla ako dobra.

Najvýznamnejšou výzvou k zdravému a uvedomelému životu je Mier Červeného kríža, ktorý sa každý rok vyhlasuje na Veľkú noc. Tu sa Červený kríž obracia ku všetkým občanom a žiada, aby sa pokojnou atmosférou v rodine, konštruktívnou prácou a kladným stanoviskom k verejným veciam prispelo k vnútornému mieru. Aspoň na tri dni v roku majú prestať hádky, znevažujúca kritika ľudí z iného tábora, zdôrazňovanie toho, čo nás delí. Namiesto toho sa má verejný záujem zamerať na nejakú otázku, ku ktorej väčšina ľudí má alebo má mať svoj osobný vzťah. Preto Červený kríž vždy vyhlási heslo, ktoré sa potom analyzuje v tlači, v prednáškach, mierových prejavoch a slávnostiach. Tak bolo napríklad heslom Mieru Červeného kríža - Úcta k starobe, Blaho detí predovšetkým, Čistota všade a vo všetkom, Čistá tlač -. Vždy sme sa snažili, aby z týchto troch dní Mieru skrslo niečo pozitívne, trvalé. Pravdaže vieme, že by mier mal trvať celý rok a nie tri dni.

Zdravie a pokoj, tieto dva pojmy úzko spolu súvisia. Zdraví ľudia sú menej náchylní k dráždivosti a neznašanlivosti. Dráždivosť a neznašanlivosť v národe vedie k bojácnosti navonok.

Myšlienka Mieru Červeného kríža, u nás už niekoľko rokov zachovávaného, preniká aj za hranice. V roku 1934 medzinárodná konferencia Červených krížov v Tokiu odporučila tento trojdenný Mier Červeného kríža ostatným Spoločenstvom Červeného kríža. Ak bude Červený kríž v rôznych krajinách takto sústavne viesť svojich občanov od zbytočných sporov k spoločným záujmom pokojného ľudského spolunažívania, môžeme dúfať, že sa časom utvorí aj medzinárodné ovzdušie dobrej vôle a porozumenia, v ktorom vojna už nebude možná.

Mierom Červeného kríža voláme ku všetkým obyvateľom našej republiky, aby si svojím myslením, slovami a skutkami utvorili aj svoj vnútorný pokoj. Pritom však žiadame rovnako naliehavo, aby boli všetky spolky Červeného kríža pripravené a pohotové, ak by pri všetkom mierovom úsilí v Európe predsa len malo dôjsť znovu k vojne. Ak budeme rozvážni a oddaní veči mieru, ak pri tom bude naša pohotovosť uskutočňovaná bezchybne až po najmenší celok, dosiahneme, aby naše slovo malo vo svete váhu. A ak všetku túto váhu vynaložíme na mec mieru, môžeme podstatne prospieť sebe i druhým národom.

6. Dorast Červeného kríža

Škola sústreďuje deti v čase ich intenzívneho vývoja a rastu. Sú tam hodiny a hodiny. Dnešná škola sa snaží o to, aby dieťa získalo nielen hodne vedomostí, ale aby bolo vychovávané aj po stránke povahovej. Červený kríž organizovaním Dorastu v tomto úsilí školu vedome podporuje a pomáha jej vytvoriť prostredie, v ktorom by sa dieťa vyvíjalo zdravo, slobodne a harmonicky.

Život, ktorý prúdi mimo školy, v dedine a v širom svete, vo svojich pozitívnych a krásnych prejavoch vnímavý vedúci Dorastu zachytáva a uvádza do školskej práce tak, aby bol škole stálym citovým osviežením. Tieto vonkajšie podnety

46

UČITEĽOVÉ SČOPNOSTI	zachytáva učiteľ zo dňa na deň, z roka na rok, v tom nie je viazaný ani osnovami ani paragrafmi. Príde list od Dorastu z iného štátu: v obci sa pripravuje slávnosť, na ktorej sa Dorast aktívne zúčastní; katastrofa väčšieho rozsahu žiada si záujem a pomoc dorastových škôl; toto všetko sú podnety, ktoré osviežia školský život popri dodržiavaní dobrých paragrafov školského zákona. Teda priame spájanie prúdu života mimo školy a prúdu života v škole, to musí byť náš cieľ.
KONŠTRUKTÍVNA SPOĽUPRÁCA	
ORGANIZAČNÝ PORIADOK	Dorast Červeného kríža sa organizuje v škole, organizačnou jednotkou je trieda. Tá si volí svojho starostu a pokladníka, prípadne iných funkcionárov. Vedúcimi Dorastu sú učiteľia a profesori.
ZODPOVEDNOSŤ	Organizácia žiakov za organizovaného vedenia učiteľov je veľmi účelná. Detskí funkcionári často myslia výstižne a logicky, postupujú niekedy s dojemnou dôležitosťou a posvätnosťou. Keď si učiteľ uvedomí, že sa v tých detských dušičkách odzrkadľujú aj všetky jeho dobré vlastnosti a činy, že nimi formuje nielen povahu, ale aj celý osud dieťaťa, vidí odrazu akoby v záblesku svetla všetky tvorivé možnosti svojho povolania. Keď toto svetlo preniká do jeho duše, stáva sa učiteľ živým človekom a nestane sa len puntičkárom, ktorému rozhodujúcou autoritou je iba rozvrh hodín. Jeho presnosť sa stáva prostriedkom, nie cieľom a jeho vnútorná sloboda posväčuje dôslednosť drobnej práce, ktorú koná.
UČITEĽOVÁ POSLANIE	
UČITEĽOVÁ OSOBNOSŤ	
POSLANIE ČU	Ako pracuje Červený kríž v škole, k čomu vedie deti? Predovšetkým k osobnej čistote. Človek je celok, úplne jednotný celok a ako taký musí sa od svojho okolia odlišovať, nemiešať sa s ním. K osobnej výhranosti a ucelenosti patrí aj osobná čistota. Mravný význam čistoty vystihuje aj symbolické omývanie pri obradoch niektorých náboženstiev. Tak napríklad Ježiš umýval nohy svojim učeníkom. Nohami sa dotýkali sveta, zaprášili a znečistili si ich, preto im ich Ježiš omýval. Telesná čistota musí byť samozrejmalá. Tak ako žiadame dostatok svetla a vzduchu pre všetky
NABOŽENSKÁ SYMBOLIKA	

48

OD ZÁKLADU	spoločenské vrstvy bez rozdiel, tak žiadame aj čistotu pre celé telo. Najskôr boli významované len tváre a ruky, ale čistota, tak ako pravdivosť, nemôže byť polovičatá. Čo patrí ruke, patrí aj nohe, patrí celému telu. Pod čistotou rozumieme nielen starostlivosť o pokožku, ale aj o ústnu dutinu a o správnu funkciu zažívacieho ústrojenstva. Vieme, že bez zdravého chrupu nemôže byť dokonalého trávenia a že pravidelné vyprázdňovanie čriev je nevyhnutnou podmienkou správnej výmeny látok v tele. K osobnej čistote ďalej patrí aj čistota bielizne a šatstva. Je prirodzené, že tu učiteľ musí pôsobiť svojím príkladom, a tu by som zdôraznila najmä starostlivosť o vlastný chrup, lebo ani najvýrečnejšie poučovanie nič nezmože, ak nie je podporené vlastným príkladom.
	Okrem osobnej čistoty vedieme deti k starostlivosť o čistotu v ich okolí. Čistota triedy, chodieb, úprava školy a chodníkov je programom mnohých dorastových škôl. Deti v tejto veci mnoho vykonali, a to z vlastných prostriedkov. (Samo Ústredie Červeného kríža sleduje tieto snahy o úpravu škôl a o správne budovanie nových škôl s veľkým záujmom a pokiaľ môže, zúčastňuje sa na tomto veľkom ruchu. Pri stavbe novej školy treba prihliadať okrem správneho situačného plánu podľa svetových strán a účelného vnútorného riešenia i k celkovému plánu obce. Možno povedať, že školy u nás - mnoho z nich, myslím si, vyrástli v 70.-80. rokoch - hodne pokazili dediny. Neúčelné, nevhodná renesancia, okázalosť vo voľbe miesta, neposlúžili ani škole ani dedine. Škola potrebuje ticho, preto námestie a cesta nie je pre ňu najvhodnejším miestom. Má vyrastať zo svojho prostredia, dediny, mestečka, štvrti, ale má byť postavená účelne. Nie je však možné stavať všade nové školské budovy a platiť nákladné nové zariadenia, aj keď dobre vidíme, v čom je chyba.
	Ale aj tam, kde je malá, nepostačujúca škola, často možno uskutočniť s účasťou Dorastu účelnú improvizáciu. V ťažkých pomeroch sa utvorí pekné ovzdušie svojpomocí, lebo samé náreky a ponosy na pomery, ktoré nedovolia

47

49

VĚDY SÚ MOŽNOSTI	
PEJSEKNE S UČENIEM	postaví nové, podlamujú sily a chuť k práci. Starosť o to, aby škola a jej okolie boli upravené, dopĺňa záhradníctvo, ktoré je veľmi peknou a obľúbenou činnosťou Dorastu Červeného kríža. Deti pracujú v školskej záhrade, pestujú kvety v triede, starajú sa o okná a záhrady doma, vysádzajú stromky.
VŠETKO SA POČITA	Ludský príbytok nie je úplný, ak niet v ňom sviežej zelene, pekných kvetov. Škola je tiež celkom iná, keď sa v nej pestujú kvety zelene a kvitnúce. O kolko prívetivejšia je dedinka, keď sú pred domcami pekné upravené záhradky! Osamelý chodec, ktorý sa posadí pod košatou lipou na rázcestí, pocíti milý záujem a prejav ľudomilstva, s akým bola lipa sadená. Symbol, ktorý nám dal Smetana v Libuši, súzvuk srdc podobný šumeniu srdcovitých listov pohostinnej lipy svedčí, že Smetana nielenže hlboko vycítil krásu našej národnej tradície, ale chápal aj rozumove, za akých okolností môže naša kultúra vypsieť.
SYMBOL NARODA	
2 V 1	Je radosť vidieť činnosť niektorých dorastových škôl, kde učiteľ pochopil, že záhradníctvo je nielen aplikovanou hodinou prírodopisu, ale aj mnohostrannou príležitosťou k výchovne charakteru. Už deti nielen všimnú si prírodu a chrániť ju, ale aj všimnú si vlastné okolie. Premýšľať, čím by sa mohlo zlepšiť a skrásliť. Vedie deti k tomu, aby mysleli na tých, ktorí prídu po nich a budú sa tiež radosť zo zelene a tône stromov, ktoré teraz oni sadia. Stará sa o čistotu a pekný vzhľad školy a okolia, to znamená starať sa o spoločné záujmy väčšieho celku, slúžiť triede, obci.
UČENIE NEOSOBEČNÉ	
ALTERNATÍV	Prebudí v deťoch zmysel pre službu druhým, vzbudí v nich záujem o pomoc spolužiakom alebo dospelým, na ktorých osud tvrdé doláhal, to je popri starosti o zdravie hlavným poslaním práce Dorastu Červeného kríža. V úprimnej starostlivosti o svojich spolužiakov v triede môžu ozaj mnoho vykonať. Napríklad zabezpečiť okuliare, protézu, opravu chrupu nemajetným spolužiakom, predpatria chudobnému spolužiakovi miesto v prázdninovej osade, bystrejší opakujú učebnú látku so žiakom, ktorý pre nemoc

zmeškal učenie a pod. Teraz, v čase ťažkej hospodárskej depresie Dorast Červeného kríža pomáhal dobre organizovanými zbierkami šatstva, zaobstaral svojim spolužiakom mlieko na desiatu a aj inak sa staral o svojich postihnúť kamarátov. Červený kríž cíti, že sme ako celok povinní starať sa o nezamestnanú mládež, a to nielen hmotnou pomocou, ale že musíme spolupúčiť aj s jej duševným utrpením, veď mladosť bez činnosti zasluhuje veľkú sústrasť.

Takto sme sa dostali od starostlivosti o čistotu a pestovanie vlastného zdravia k starostlivosti o školu, ku skrásľovaniu jej okolia a obce, a konečne k praktickej pomoci ľuďom. No práca Dorastu Červeného kríža ide ešte ďalej, učí deti medzinárodnej znášanlivosti a priateľstvu. Veľmi účinným prostriedkom je tu medzinárodná korešpondencia Dorastu Červeného kríža.)

Ťažko sa žije, keď sa ľudia v rodine, obci, národe neznášajú a navzájom si nerozumejú. Preto sa musíme snažiť, aby sme jeden druhému lepšie rozumeli. Potom by nepadlo mnohé tvrdé slovo, rozplynula by sa nedôvera, nechut, hnev. A to, čo platí o vzťahoch rodinných a národných, je tým závažnejšie vo vzťahoch medzinárodných.

Preto Liga Červených krížov zorganizovala vzájomnú výmenu listov, albumov, obrazov a darov medzi Dorastom najrôznejších štátov a národov. Detom sa takto otvorí jedno okienko do sveta, uvedomia si ako ľudia žijú rôznym spôsobom, hovoria rozličnými jazykmi, no predsa len sú isté veci spoločné. Ako potešili našu dorastovú školu list z Aljašky, v ktorom sa na úvod písalo: Drahí členovia Dorastu v cudzej krajine, obliekli ste si niekedy kabát alebo tričievo zo sobe? Alebo cestovali ste na psom záprahu? Chytili ste soba? Alebo jedli ste sobie mäso? Ďalej sa opisuje leto bez zapadajúceho slnka, zima bez snežného svitu s polárnou žiarou, iný spôsob života, hier i drobných radostí, ale aj obťažné spojenie s ostatným svetom. Píše sa o krajine, ktorá nemá železnice a autá, kde deti len raz v živote videli lietadlo.

UŠŤAVANIE HODNŮT	Kolko je tu podnetov, ako taký list priblíži ten kus zeme známy dosiaľ len zo zemepisnej mapy! Naše deti odpovedajú a musia teda premýšľať, čo je významné pre ich kraj, pre náš národ a štát, čo by ich vzdialených kamarátov zaujímalo a priblížilo im našu krajinu i náš spôsob života. Dúfam, že až raz členovia nášho Dorastu dospeli, dobre povedú veci svojej vlasti i medzinárodnú spoluprácu, veď dostáva sa mu príprava, akú nemali predošlé generácie.
JSŤVERA V BUDOVNOSTI	
SVOJOPOMOC	Prostriedky k práci získava si Dorast rôznymi podujatiami, napr. zahrá divadlo, usporiada detskú zábavu a pod. Zisk zo vstupného, z tomboly, z predaja vlastnoručne vypestovaných kvetov dovoľí splniť sociálny alebo zdravotný program, na ktorom sa žiaci so svojimi vedúcimi dohodli.
VHODNÉ AKTIVITY	Detské zábavy majú byť vždy obsažné, nie však bezvýznamné akadémie s preplneným programom. Tu záleží mnoho na učiteľovi, aby z množstva detskej príležitostnej literatúry vybral veci skutočne hodnotné. Pri detskej zábave, či už je to v parku, v lese alebo v zime v miestnej divadelnej sále, nesmú sa podávať liehoviny. Chceli by sme, aby to bolo tak i pri zábavách dospelých, ktoré organizuje Červený kríž, no dvojnásobne záleží na tom pri detských zábavách. Žiadame od členov Dorastu, aby nepili alkohol a nefajčili, to by malo byť samozrejme. Uvedomelosť a dôslednosť v tejto veci! Abstinencia od liehovín a fajčenia neznamená, že mládež niečo stráca. Vzdáva sa týchto zlovykov preto, že si sama otvára nový, slobodný svet. Opilstvo a povrchná zamilovanosť sú v rozpore so skutočnou láskou a s krásou striedmosti.
SPOLUČENSKÁ VYKONANOSŤ	
OHROZENÁ MLÁDEŽ	
MORÁLNE ZÁSADY	V tejto súvislosti zmieňujem sa i o smeroch, ktoré odporúčajú alebo uvádzajú do škôl tzv. pohlavnú výchovu. Mnoho sa o nich píše a debatuje. Je žiaduce, aby si vedúci Dorastu na túto otázku odpovedali jasne. Myslím si, že čím menej sa o tzv. pohlavnej otázke hovorí, tým lepšie. Sú však situácie, keď mladých ľudí treba chrániť pred priamym nebezpečenstvom a rozvratom. To však dobre poučiť a viesť môže len ten, kto o týchto veciach hovorí jednoducho a

samozrejme ako o slnku či o dieťati. Hlavne neslobodno miešať lásku s nepochopenou fyziológiou v tupom neporozumení! O telesnom zdraví treba hovoriť jasne fyziologicky. Tu musíme mať jasné vedomosti a nesmieme podliehať heslám a módam dnes už prekonaným. Naprosto iná otázka je vzťah človeka k človeku, muža k žene; tu treba vždy apelovať na cit úcty a lásky, ktoré dávajú človekovi pocit zodpovednosti a ušľachtilosti. Krásne to povedal Shakespeare, keď charakterizoval vo Venuši a Adonisovi lásku a vášeň:

„Láska nám ušla kamsi na nebesá,
keď vášeň ľudská vzala jej lesk jasú.
Ošklbala ju o nehu a krásu...
Tam hore teraz ona chveje sa.
A v nás zostal už iba kal a sliny,
stvárajú hriech a tistcraké viny.
Predsa jej nehy zhora zažiarila,
a náruživosť ako mračno zmizne.
Sta slnko zhojí všetky ľudské trýzne,
ako mráz zhynie teplom predjaria.
Láska je pravda, vášeň čmud len v raždí,
by triezvosť citu odľúkla ho navždy.“

S miestnym spolkom Červeného kríža je Dorast spojený prostredníctvom učiteľov. Zástupcovia všetkých škôl v obvode Červeného kríža tvoria dorastový odbor spolku; zástupa dorastového odboru zasadá do výbere miestneho spolku a je tak sprostredkovateľom medzi Dorastom, jeho vedúcimi a spolkom. Toto spojenie pracovníkov Dorastu so Spolkom Červeného kríža znamená vždy vzájomné oboha-

VÝSLEDOK SPOLUPRÁCE	covanie. Svieži duch Dorastu a jeho radostná ochota k práci a pomocí druhým môže byť často povzbudením aj dospelým členom Červeného kríža; naopak zase vedúci Dorastu nájdu v spolku porozumenie a podporu pre akcie, na ktoré Dorast sám svojimi silami nestačí (napr. zriadenie kúpaliska, spŕch a pod.).
VEĽKÁ HODNOTA	Práca učiteľov, vedúcich Dorastu Červeného kríža, je krásna a bohatá. Československý Červený kríž si prácu učiteľov veľmi váži a snaží sa, aby im ich prácu uľahčil. Nové a nové pracovné podnety nájdu vedúci Dorastu predovšetkým v časopisoch a knižkách Dorastu Červeného kríža. V tejto vydavateľskej činnosti nesmieme nikdy poľaviť z vysokej úrovne detskej literatúry. Keď učiteľia túto literatúru využívajú, musia mať pocit, že sú živo spojení nielen s Dorastom celého sveta, ale tým činom aj s našou národnou kultúrou. Inou vynikajúcou pomôckou pre vnímaného vedúceho Dorastu je medzinárodná korešpondencia Dorastu rozličných štátov s jeho triedou a školou.
PRERÁVANIE KATELOU	O cieľoch Dorastu Červeného kríža a o pracovných metódach sa učiteľia informujú v prednáškach a kurzoch, ktoré pre nich organizuje Červený kríž. Hovorí sa: začať od dieťaťa. Áno, začať od dieťaťa, to znamená ale aj začať od rodičov a učiteľov. Dúfajme, že sa nám časom podarí vybudovať v Červenom kríži stále zariadenie, kde by učiteľia mali príležitosť žiť 4 - 6 týždňov vzornou životosprávu, kde by sa prebrali všetky praktické stránky učiteľovho života, kde by aj manuálne pracovali. Mesiac strávený v radostnom, zdravom a účelne vedenom prostredí, by dobre vyvážil scholastické ovzdušie prežitej pedagogiky.
POTREBA ROZVOJA	Zo všetkého, čo sa tu povedalo, je zrejme, že sa Červený kríž vo svojom Doraste snaží spolu so školou vychovávať mládež k zdravému, plnému a ušľachtilému životu. Je nesporné, že v dnešnej dobe, ktorá je nielen reakciou na zvrát hodnot v čase svetovej vojny, ale aj reakciou na myšlienkové prúdy devätnásteho storočia, mládež sa ťažko orientuje. Ale aj v tejto reakcii sú niektoré klady, keď pochopíme, čo
CIEĽ	54
SMEROVANIE MLÁDEŽE	54

je v tomto tápaní a hľadani zdravé a dobré, budeme môcť čeliť bezradnej nesúdržnosti mládeže.

Tápaniu, nejasnosti a bezradnosti dnešného dňa možno čeliť len krásnou, účelnou prácou a pevným mravným stanoviskom. Naša krásna, krásna pravdy a spravodlivosti, predpokladá prostotu a zdravie. Rozmárnosť, čo i vkusná a imponujúca, je priateľka chorôby a vojny. Ak budú deti, táto budúca generácia, na celom svete vedené vo víťaznom duchu Kríža (a krížom je spečatená pravda, ktorá zo sveta nemôže byť odstránená), tak veru niet dôvodu, prečo by za istý čas nezmizli choroby spôsobené nevedomosťou alebo nezodpovednou ľahkomyselnosťou a nevyrástla nová svieža kultúra pravej demokracie. Neklamme sa, demokracia je ešte len v prvopočiatku. A hoci by sa dalo ešte veľa povedať, všetko je zhrnuté v jednej vete: „To, čo ste urobili najmenšiemu z nich, mne ste urobili!“

Druhá časť

DUCH ČERVENÉHO KRÍŽA

1. Červený kríž
2. Ako pracovať
3. Dieťa
4. Tradícia a pokrok
5. Život a viera

IMPLIKÁCIE SOC. PRÁCE	2. Ako pracovať Sociálno-zdravotná práca v úplnej svojej prosperite nastupuje u nás až v rokoch po svetovej vojne. Nadväzuje na charitatívnu prácu cirkví a dobročinných spolkov, ktoré v zmysle príkazu lásky k bližnému, snažili sa pomáhať podľa svojich najlepších síl v čase, keď ešte nebolo vedecké sociologické poznanie. Bolo by nesprávne, keby pracovníci Červeného kríža mali povýšenecké stanovisko k charitatívnej činnosti starého typu. Táto činnosť bola matkou sociálnej starostlivosti, tak ako vedecký výskum bol jej otcom.
VLIVY SPOLČNOSTI	Sociológia nás učí, že úspech jednotlivca obohacuje celok a na druhej strane spoločenská sústava umožňuje rozvoj jednotlivca. A či nie je sociálno-zdravotný pracovník povolaný k tomu, aby hovoril za jednotlivcov, aby pozorovaním viacerých rodín chápal a precítil ich potreby a potom upozorňoval verejnosť na možnosti nápravy?
SPÔSOBILOSŤ PRACOVNÍKA	K tejto práci nestačí len dobrá vôľa a úprimné srdce, treba aj odborné vzdelanie i dobré školenie. Tak v poslednom štvrtroku vznikajú sociálne, zdravotné a sociálno-zdravotné školy a tvorí sa nové povolanie sociálno-zdravotníckych pracovníkov. Tí uvedomele vedú občanov, ktorí sa združili v dobrovoľných organizáciách ako aj Červený kríž a snažia sa, aby dobrovoľná práca spolkov bola v súlade s verejnou starostlivosťou, ktorú vykonávajú samosprávne zväzky a štát. Spôsobilosť týchto nových pracovníkov ukazuje stále zreteľnejšie, že skutočná spolupráca nastane len vtedy, keď sa aj úradníkom verejnej správy dostane primeranej sociologickej prípravy. Kde je sociálno-zdravotná práca dobrovoľných spoločností, obce a štátu dobre zorganizovaná, tam možno docieľať, aby každý jednotlivec postihnutý nešťastím alebo chorobou bol podchytený a vrátený zdravému životu.
TECHNIKA PRÁCE	58
PREVENČIA OBCANOV	58

že sa podarí aj vo veľkých mestách utvoriť oblasti so spoločnými záujmami a s uvedomelou ochotou navzájom si pomáhať.

Treba mať jasný postoj k tým, s ktorými sa vo svojej práci stretávame. Ale ten je zrejmy len vtedy, keď máme na mysli jedine cieľ svojej práce. Ak vychádzame z tohto objektívneho stanoviska, získame bezprostredný vzťah k svojmu spolupracovníkovi, a potom už voľne a slobodne môžeme od neho žiadať metodicky uvedomelú prácu.

Nevyhnanen ľudia sú často nebezpečnejší ako ľudia zlí, lebo u zlého človeka je jeho zloba očividnejšia. Nevyhnanenosť často uživa veľké a čisté slová ako plášťik klamstiev a sebecktva.

Pri práci treba otvorenosť. Ľudia často nechodí nič povedať z obavy, aby druhého neranili. Ale si nevedomujú, že svojou zakuklenosťou spôsobia zmltky, možno i nešťastie. Nepravá informácia môže spôsobiť premeškanie príležitosti, keď sme ešte mohli predísť malým zásahom veľkej strate zdravotnej i hospodárskej. Otvorenosť nikdy neublíži.

Ak pozorujeme, že je niekde nejasnosť, neprijímame ju ako hotovú vec, ako nutné zlo, ale hľadáme cestu, ktorou by bolo možné pristúpiť k práci pozitívne a z inej pozície. Niekedy sa nám podarí postaviť celú záležitosť naraz do celkom nového svetla a jej neurčitost sa rozplynie. Inokedy drobnou prácou krok za krokom tvoríme si pevný základ a z neho postupne vec vyjaskujeme sebe i druhým.

Každá práca má svoje kladné stránky, klad je však silnejší ako negácia, lenže ten klad musí byť predovšetkým v nás. To znamená byť neosobným, hľadať vždy k jadrú vecí, predpokladať aj u druhých dobrú vôľu a veriť, že aj u nich vecnosť preváža nad osobnými záujmami. Keď máme jasný cieľ, cesta k nemu sa vždy nájde.

Ľudia sa boja kritiky a keď chcú potmeňúdsky uniknúť spravodlivej kritike, radšej znášajú ľahčíkárstvo a polovičavosť na mieste.

OPRIMNOST NA MIESTE	tosť svojich spolupracovníkov. To znamená úplne nepochopenie veľkých slov „Nesúďte, aby ste neboli súdení“.
KONTAKT	Zivelný záujem o prácu, o poznávanie a krásu nás oslobodzujú. Keď máme skutočne čistú myseľ a srdce, keď máme radosť zo života, nemáme čas na klebety a tie nás nebavia. Nesúdime, len jasne rozlišujeme. Ale ak chválime polovičatú prácu, nepresné tvrdenie, ak sa pridáme k neúprimnému úsmevu, nesmieme vidieť vo svojom konaní slobodu a porozumenie pre druhých. Naopak, tu vynášame súd sami nad sebou, lebo v myšli vlastne schvaľujeme klamstvo. Taká polochvála a tolerovanie polovičatej práce je často len zbabelým útekom pred vlastnou zodpovednosťou. Lebo si tým zaistujeme, aby nám ani ten druhý nevytýkal našu povrchnú a polovičatú prácu, o ktorej dobre vieme, že je takou. Pracovná poctivosť, preukázaná výsledkami práce, to je jediné platné meradlo, podľa ktorého môžeme posudzovať seba a svojich spolupracovníkov.
PRITICENIE PRAVIDIEL	Nemiešajme úprimnosť a bezohľadnosť. Niekedy si myslíme, že nás úprimnosť zaväzuje k tomu, aby sme ľuďom, s ktorými pracujeme, hneď bezohľadne vycítali všetky ich chyby. Je pravda nevyhnutné, aby nám samým boli veci jasné, aby sme mali pevné stanovisko a nespájali ho s nesprávnym. Ale pritom nezabúdajme, že to, čo nám je jasné a samozrejmé, môže byť druhým nepochopiteľné. Ľudia, ktorí roky žijú v istej sústave myšlienok a zvykov, nemôžu sa z nich vymaniť odrazu, nemôžu začať inak myslieť a inak veci posudzovať. Alebo teda nepochopia, čo chceme, alebo ich naša drsná kritika vydráždi k odporu a nakoniec majú pocit, že sme im krivdili.
KVALITA PRÁCE	Nestačí si rieknuť: ten človek robí to a to nesprávne – a potom ponáhľať sa povedať mu to z mosta doprosta. Najprv treba uvážiť, na koľko tento človek môže náš názor pochopiť, ako mu to ukážeme, ako mu pomôžeme. Tým už myslíme len na toho človeka a prestaneme myslieť na seba (v kritike druhého skrýva sa často trochu obdivu k sebe samému). Tak nájdeme aj lepšiu formu podania. Niektorí znesie tri
SOCIÁLNE ZEMENOSŤ	60

DOLEŽITOST ETIPATIE	trpké kvapky pravdy a predbežne nič viac a v tom, že mu práve odmeriame len tie tri kvapky, v tom je naša úcta k človekovi. Odmerať tri kvapky dá predsa viac práce ako vyliat' niekomu na hlavu za hrnček vody!
DOLEŽITOST ETIPATIE	Ak nás niekto upodozrieva, zостаňme pokojní a nestráčajme rozvahu. Predovšetkým nepristupujme na jeho spôsob myslenia a nepodozrievajme a neposudzujme my jeho. To nám dá silu, aby sme nezmalomyselneli jeho nepochopením. Neustupujme však rozpinavosti a neopúšťajme miesto, za ktoré sme zodpovední.
DOLEŽITOST ETIPATIE	Ten, kto slúži mamone a sebecktvu, zakrátko vycíti, kde sme zraniteľní a využije to pre svoje záujmy. Vo svojom víťazstve by potom videl víťazstvo klamstiev a mamony. Aj keď vo svojej dobrej snahe urobíme hoci chybu, nemusíme sa za to hanbiť a zbytočne sa ospravedlňovať. Lepšie je urobiť chybu, ako sa nesnažiť dostať sa z klamstiev a zakuľenosti.
DOLEŽITOST ETIPATIE	Prípraviť všetko včas a pokojne, to je jeden z najdôležitejších príkazov úspešnej práce. Skôr ako začneme akciu, musíme rozvážiť, čo je pre jej úspech najdôležitejšie, kde začať sekeru. Tou býva neviditeľná, ale práve tá najintenzívnejšia práca. Keď je všetko včas premyslené, rozhodnuté a písomne rozvrhnuté, potom sa môže organizátor pokojne pustiť do diela. A v dobe, keď sa podnik už realizuje, má potom dosť času na zvládnutie nepredvídaných problémov, ktoré sa dodatočne vždy vyskytnú. Napríklad už niekoľko mesiacov pred začiatkom akcie pre Mier Červeného kríža máme pripravený žurnalistický propagandu, zaobstaraný potrebný materiál, hotový zoznam osôb z verejného života, ktoré požiadame o účasť ap.
DOLEŽITOST ETIPATIE	Neslobodno odkladať tieto prvé prípravy s výhovorkou, že na budúci týždeň je dosť času! Stratí prvý týždeň znamená stratiť až niekoľko týždňov, lebo medzitým sa práca už mohla rozrastať bez nervozity a do hĺbky. Ak za prvý týždeň získame pre svoju myšlienku troch ľudí, z ktorých

ČASOVÁ NÁROBNOSŤ	každý zainteresuje na ďalší týždeň nových troch pracovníkov a tieto zase privedú iných, máme tu o 3-4 týždne skupinu ľudí, ktorá môže spracovať verejnú mienku tak, že je úspešná akcie zaručený.
DEKLARÁCIE	To, čo sa zdá ťažké, tohto roku ešte nerobíme, ale hovorme o tom, ako to uskutočniť. Za tri roky nám to spadne zrelé do lona. Práca radostná a úmerná silám rastie, práca kľúčová, ktorá nie je konaná z vnútornej potreby hynie. Pokrok znamená krok, niekedy krôčik, nie skok!
PRIPRAVENOSŤ	Majme plachty vždy pripravené, aby sme využili každý príhodný vánok, nech sa nám nelení ich zdvihnúť, ak hrozí nepriateľská víchrica. Ježišovo „Bdejte“ vyjadruje jednoznačne tento spôsob práce.
SILNÁ OSOBNOSŤ	Slovo je niekedy zvrchovaný čin. Sme účastníkmi veľkého prerodu ľudstva. Byť pracovníkom Červeného kríža znamená mať duchovnú silu a duchovnú bázu v nejasných rušivých pomeroch. Moje presvedčenie je, že len človek, ktorý žije uvedomele nábožensky, môže byť v pravom zmysle slova pracovníkom Červeného kríža. Nepodmienená zákonnosť, večný vývoj – harmónia.
UČEBNÁ ÚLOHA	3. Dieťa Dieťa má vyrásť v zdravého, šťastného, čistého človeka. Je úlohou vychovávateľov, aby sa tieto vlastnosti v dieťati vyvíjali už od prvých rokov. Slovo výchova vytvára niekedy ešte predstavu, že vychovávať znamená rozkazovať dieťatu, čo má robiť a zakazovať mu, čo robiť nemá. Skutočná a najkrajšia výchova je tam, kde vychovávateľ vytvorí prostredie, v ktorom je samozrejmé priame myslenie, prirodzené konanie a správny pohyb, ako ktosi povedal: pripraví pôdu, kvet porastie. No vychovávateľ, ktorý má takto vychovávať, sám musí byť zdravý, pravdivý, veselý a musí mať svoj životný cieľ. Potom bude vedieť dieťa zamestnávať a
DEFINICIA VÝCHOVY	62
UČEBNÁ OSOBNOSŤ	62

UČEBNÁ OSOBNOSŤ	nájde cestu, ako spojiť vo výchove harmonicky prácu, hru, myslenie, odpočinok. Lebo plný život tvoria všetky tieto štyri zložky.
UČEBNÁ OSOBNOSŤ	Krásne prežité detstvo má význam pre celý život. V tom je zodpovedná úloha dospelých, aby sa vžili do mysle dieťaťa a vytvorili mu podmienky, ktoré potrebuje k svojmu rozvoju. Keď sú ľudia vo vzťahoch k sebe navzájom čísi a vo svojej práci poctiví, vytvorí sa mimovoľne jasné prostredie, ktoré hlboko pôsobí na povahu dieťaťa.
UČEBNÁ OSOBNOSŤ	Francúz hovorí: savoir, savoir faire, savoir vivre – vedieť, vedieť konať, vedieť žiť. Školy pripravovali hlavne pre prvé dve zložky: dávali solídne vedomosti a prípravu pre isté zamestnanie. Dnes sa usilujú o čosi viac. Sú v blízkosti styku s rodinou a kladú väčšiu váhu na povahu a umenie žiť. Tu najmocnejšia pôsobí príklad, celé ovzdušie, v ktorom dieťa žije, lebo umenie žiť vzniká z prvkov takmer nezbadateľných, ktoré nepozorovane prechádzajú do bytosti dieťaťa.
UČEBNÁ OSOBNOSŤ	Najmocnejšie vychováva krásne prostredie. Dieťa prekvitá tam, kde vládne láska, uvedomelosť a usilovnosť, kde otec a matka chápu pokorne nepreniknuteľnú vôľu Prozreteľnosti a pôsobia príkladom. Toto ušľachtilé prostredie domova môže krásne doplniť škola, kde učiteľ v uvedomení, že náš život nie je len náhoda a že je podrobený vyššej zákonnosti, vie byť deťom pevným vzorom a láskavým priateľom.
UČEBNÁ OSOBNOSŤ	Lekári a psychológovia súhlasne dokazujú, že dojmy prvých rokov života sú ohromujúce a ovplyvňujú celý život. Keby si ľudia uvedomili, že život dieťaťa môže niekedy skriviť čo len zlé slovo alebo neslušná pieseň, ktorú dieťa počuje, inak by vážili svoje slová. A napokon zas vieme aj to, že z dobrého slova kľíči v srdci človeka dobrý skutok a ono pôsobí často po celý život.
UČEBNÁ OSOBNOSŤ	Umelecké diela a poctivé remeselné výrobky, ktoré dieťa obklopujú, v ňom budia už v útlom veku cit pre umenie a úctu k presnej práci. Bolo by mi ťažko povedať, čo ma

<p>FORMOVANIE CHARAKTERU</p>	<p>vychovalo viac, či to, čomu som sa učila v škole, či sama cestou do školy, ktorá denne viedla malostranskými ulicami cez Karlov most, po nábřeží Vltavy s panorámou Hradčan. Hlboko na mňa pôsobila nielen krása Prahy, ale i dôkladnosť a starobylosť stavieb. Uvedomovala som si tú poctivosť remeselníckej práce, ktorej výsledky trvajú ešte po celé stáročia.</p>	<p>sobom. Aj tu treba konať a iste príde aj náprava.</p> <p>Pripravujeme deti pre život. Budú z nich raz robotníci, rolháci, úradníci, správcovia verejných vecí, otcovia, matky. Nech si teda dobre predstavia, ako stavať domy, byty, ulice, ako sa zodpovedne starať o výživu, o umenie a vedu!</p>
<p>SPONENKY</p>	<p>Nie inak na mňa pôsobil život na Bystričke, kde hodnota čistých, nefalšovaných činov bola mravnou požiadavkou a kde sa niektoré veci, ktorí si hospodár zhotovil pre potrebu svoju a svojej rodiny, alebo zdedil od svojich predkov, vôbec nepredávali. Bolo vylúčené, že by mohli byť predmetom špekulácie. Je múdre, že naša škola, približujúc sa životu, vie tieto hodnoty oceniť a snaží sa vychovávať deti k poctivosti či v remese či v ktoromkoľvek inom povolani.</p>	<p>Pri všetkom tom je dôležité, aby chlapci nepodceňovali domácu prácu a práve tak ako dievčatá, aby sa naučili umývať riad, riad a podobne. Prílišné odcudzenie muža od domácnosti nie je zdravé. Ak sa s výchovou začne hneď od mladosti, stane sa mužova účasť na domácich prácach niečím celkom prirodzeným. A keď žena alebo matka ochorie, chlapec ochotne poupratuje kuchyňu alebo uvarí obed. U dievčat nezabúdajme zdravým pohybom v prírode a na ihrisku vychovávať ušľachtilú odvažu a vedne ich sústavne k záujmu o verejný život, aby sa žena priblížila záujmovej sfére mužov.</p>
<p>UVEDOMENOSŤ</p>	<p>Ked' sa bude hodnotiť dobrý učiteľ tak, ako bankový úradník alebo veľkopriemyselník, keď sa bude honorovať umenie učiteľovo ako zdatnosť technika, len vtedy sa vytvorí taká spoločnosť, že v nej bude mať človek cenu nad zlato.</p>	<p>Ak sa budú deti na celom svete vychovávať v duchu Červeného kríža, pripravujúc tak svojím stálym vzájomným stykom ovzdušie medzinárodnej dôvery a dobrej vôle, vtedy môžeme veriť, že nám v nich rastie generácia, ktorá bude vedomá svojich vlastných práv a povinností, generácia spravodlivá k sebe i k ostatným. A tak muž, ktorý</p>
<p>UŽIVANIE KONTEKTA</p>	<p>Nech nie je u nás ani jeden učiteľ, ktorý by nemiloval prírodu, ručnú prácu a tvorivú hru! Veru áno, organizovať slušné hry vie len ten, kto stojí pevne na zemi, je optimistický pri práci a vie oceniť mravné kvality hry.</p>	<p>stál dosiaľ príliš veľa v zhone verejného života, bude vedieť oceniť jemnosť ženy a venuje viac zodpovedajúceho času rodine. Žena, oceňujúc energiu muža, tiež si ju viac osvojí a pridruží sa k nemu i vo verejnom živote, do ktorého prinesie so sebou ovzdušie domova. Tam, kde dôsledne</p>
<p>BEZMEDIČNE SCHOPNOSŤ</p>	<p>V dnešnej dobe zvláštnym problémom vo výchove detí je film. Tu prichádza k veľmi páľčivej otázke, ako sa pri výrobe filmu pamätať na deti, na aké filmy deti chodia. Výroba a výber filmov je otázka svedomia dospelých.</p>	<p>vládnú zásady Červeného kríža, mizne rozpor medzi morálkou rodinného života a morálkou politického a hospodárskeho diania. V tomto ovzduší vyrastie nám potom generácia skutočne demokratická.</p>
<p>UPLYV PROSTRANSTVA</p>	<p>Aký mravný základ môžu získať deti, ktorým sa v kinách ukazuje neresť v najhrubších formách, a to v rúchu veľmi lákavom, nedostatočne vykúpená v závere nejakým zmierlivým, mravoučným zakončením! Ako možno od nich čakať prirodzený odpor k zlu, keď ich takéto filmy pripravujú do života!</p>	<p>o ktorého prinesie so sebou ovzdušie domova. Tam, kde dôsledne vládnu zásady Červeného kríža, mizne rozpor medzi morálkou rodinného života a morálkou politického a hospodárskeho diania. V tomto ovzduší vyrastie nám potom generácia skutočne demokratická.</p>
<p>NEVHODNÉ PŘÍKLADY</p>	<p>O tejto otázke sa hovorí niekedy dosť hlasno, neviem však, koľkých ľudí sa tento problém dotkol patričným spôsobom.</p>	<p>generácia skutočne demokratická.</p>

PRÍLOHA P II: PRÍHOVOR PRI OTVORENÍ MASARYKOVEJ ŠTÁTNEJ ŠKOLY ZDRAVOTNEJ A SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI

*Práve pani Masaryková
a sociálnej péči dne 7. II. 1938.*

prof.

Páni ministři, vážené dámy a pánové!

Je mi velkou radostí a ctí, že jste mne požádali dnes, dne 7. března, o několik slov. Slova má neodpovídající úloze, jsou jen přání.

*ULOHA
KURATORIA*

Přeji kuratoriu školy, jež je ustaveno se dvou zástupců ministerstva zdravotnictví, dvou zástupců ministerstva sociální péče a dvou zástupců ministerstva školství, přeji vroucně, aby vyhraněnost a jasnost úkolů, o něž pečují tato ministerstva, vedla k naprosté jednotnosti školy.

Zájem ministerstva spravedlnosti k ucelenosti školy přispěje.

ŽELANIE

Přeji kuratoriu, aby tato škola, vedle škol ošetřovatelských, tvořila základek pomalu, ale živě se rozvíjejícího školství sociálně zdravotního.

ŽIVOST

Je naší pýchou, že náklad na odborné školy, a to na obchodní školy a akademie, na školy průmyslové, na školy pro ženskou povolání a na školy učňovské činí 113 milionů, náklad na školy zemědělské 39 milionů, dohromady 152 miliony ročně. Je jisté v intencích demokratického státu, aby odborné školství sociálně zdravotní zaujalo jako třetí skupina rovnocenné místo.

Jen tak přinese sociální pojištění bohaté ovoce.

Přeji práci kuratoria všechen zdar a prosím, aby zůstalo ve styku s kuratoriem Vyšší školy sociální péče.

*VŠTECH
V
ŽIVOSTI*

Vám, členům profesorského sboru, přeji radostnou práci v přátelském kruhu. Přeji upřímně, aby se vám podařilo propracovat látku v pravidelných, pečlivě a jednotně připravených pora-

dých tak, abyste dali žačkám správnou metodu a vědomosti, které budou denně potřebovat.

Cesta z této školy povede absolventky většinou do okresů. Okres má čtyři ohniska práce sociální. Jsou to:

MOŽNOST

nemocnice - ohnisko kurativní péče a zdravotní výchovy,
školský inspektorát - středisko výchovy lidové,
soud - ~~středisko~~ ^{středisko} práva a spravedlnosti,
okresní nemocenská pojišťovna se zprostředkovatelnami
práce a poradnami pro volbu povolání - středisko zdravě regulova-
ných poměrů pracovních.

ARGUMENT

Mají-li v dnešní době fungovat tyto instituce zdárně a ekonomicky, vyžadují všechny nezbytně školených sociálně zdra-
votních pracovních.

Také větší dobrovolné instituce a církve se bez nich neobejdou.

PRÁCA

Přeji profesorskému sboru, aby měl na mysli tuto bohatost úkolů, jež na absolventky čekají.

Přeji vám, učitelé, abyste v žakyních vypěstovali dokonale-
lý smysl pro vzájemnost jednotlivce a celku, pak postřehnou, že
slabý jedinec často přispívá vdeviným grošem k blahu společnosti.

SPOLU

Harmonická spolupráce všech občanů jest předpokladem
demokracie; v demokracii musí každý z nás k osobním otnostem
počítat též smysl pro celek - to musí přejít do krve sociálně
zdravotní pracovníce, neboť jejím úkolem jest získávat všechny
občany k aktivní spolupráci.

MOTIVÁČIA

Jedinec, společnost a řád světa musí být stále ve vědomí
sociálně zdravotních pracovních, chtějí-li pracovat uvědoměle a
zodpovědně.

SVĚTNOST

Přeji profesorskému sboru, aby každý jeho člen měl hlubokou úctu k vědním oborům svých kolegů tak, aby sbor důslednou

spoluprací dospěl jednotnosti ve vedení posluchaček.

SPOLITOST

Přeji vám, abyste všitpili posluchačkám souvislost vědních oborů na škole zastoupených.

URJUYŠŤ
CIEV

Člověk je nejsložitějším předmětem studia - jak přírodovědeckého po tělesné stránce, tak psychologického v jeho podstatě duševní, sociologického v povaze tvora společenského.

Všechno toto studium a pozorování sjednocuje sociální práce v umění, jímž absolventky školy budou sloužit člověku, jeho rodině a obci.

JASNÝ
ZÁMĚR

Budete-li mít vy, učitelé, na zřeteli jediný cíl: zdravou, produševnělou společnost lidskou a vyjdete-li z jasné představy dokonalé sociálně zdravotní pracovnice, budou vaše přednášky požehnáním.

Es ist für mich eine grosse Freude und Ehre Sie heute zu begrüßen - das Kuratorium, die Professoren, die Schülerinnen der sozial-hygienischen Schule, die den Namen meines Vaters trägt.

Die Schule geht einer Reihe von Jahren entgegen, in denen sie sich zur Volkomenheit entwickeln wird.

Schülerinnen! Der Beruf der Fürsorgerin ist schön und sehr verantwortlich. Seien Sie sich dessen bewusst, dass schon heute, während Sie sich zu Ihrer Arbeit erst vorbereiten, viele Menschen in der Republik leben, deren Schicksal Sie einmal beeinflussen werden. Das Glück dieser Menschen wird zu Ihrem persönlichen Glück, wenn Sie sich für die soziale Arbeit nicht nur als für eine Beschäftigung sondern als für einen hohen Beruf entschlossen haben.

Sollen Sie den Mitmenschen helfen, so müssen Sie sich selbst zu vollen, reichen Persönlichkeiten entwickeln. Nicht nur die Arbeit, das edle Leben ist das höchste Ziel vollkommener Für-

sorgerinnen. In Ihren Internatszimmern muss die Liebe, Wahrheit und Arbeit walten, Gesang und Fröhlichkeit. Ihr gemeinsames Leben in diesen schönen Zimmern soll eine Vorbereitung Ihres Lebens in der Gemeinschaft sein.

Das Schwerpunkt Ihrer Arbeit wird in den Familien liegen - deshalb ist Ihre Ausbildung nicht nur für die sozial-hygienische Arbeit gut im engeren Sinne, sondern sie ist auch eine vorzügliche Vorbereitung für das Familienleben - sei es in Ihren heutigen Familien, oder in den Familien, die Sie mitgründen werden. Aber auch dann, wenn Sie verheiratet werden, hört Ihre sozial-hygienische Arbeit nicht auf. Sie wird ebenso intensiv - nur in einer anderen Form, nicht mehr aber auch nicht weniger wichtig.

Zwei Schuljahre grosser Arbeit stehen vor Ihnen. In unser schwersten Zeiten erwarten ^{wir} von Ihnen erstklassige Arbeit - neue Berufe werden geschaffen, Sie werden neue Aufgaben lösen müssen.

Die Verhältnisse in den Industriegebieten können nur durch eine tiefe Auffassung des sozialen und oekonomischen Lebens in normale Geleise gebracht werden. Aber auch die richtige Auffassung kann ohne der Arbeit einer sozial-hygienisch gründlich geschulten Fürsorgerin die Probleme nicht lösen.

OBRÁZ
STUDENTKY

Před Vámi, posluchačky, jsou dvě leta, v nichž kladete základ pro celý život. Využijte jich plně! Nechvátejte nikdy, ale nikdy nic neodkládejte. Každá buďte celým člověkem čistotou, pravdivostí a láskou ke kolegyním a učitelům.

PŘÍATELSTVO

Bydlíte v internátě. Nechť každý váš pokoj tvoří malou rodinu. Přemýšlejte, jak byste si navzájem udělaly radost vlivností a jak byste si život zkrášlily. Učte se pospolitosti a

upozornějte kolegyně, s nimiž bydlíte, na pořádek jen tehdy, když máte své věci v pořádku samy.

NAVOD

Doporučuje se, aby v jednotlivých jizbách bydlily dívky, jež se povahově doplňují. Přeji vedoucím internátu při seskupování žákyn v pokojích šťastnou ruku a srdečnou účast.

OSOBNE
VNEMY

Žakyně pamatujte, že vy samy musíte těm, jimž máte pomáhat, předcházet dobrým příkladem. Proto si uložte svědomitou péči o vlastní zdraví - a posuzujte je uvědoměle po stránce fyziologické; hleďte si jasné myslí - svou vlastní hygienu duševní sledujte po stránce psychologické; uvědomujte si samy svůj vztah k vlastní rodině, ke spolužákům a k učitelům - pozorujte se vědomě sociologicky, tak nejspíše porozumíte důležitosti učebné látky. Sebepozorování nevěnujte však času příliš mnoho. Jen v případě, kdy se ozývá vaše svědomí, vypořádejte se s sebou pokud možná brzy a do hloubky. Nikdy nepřisuzujte svou vinu jiným, nikdy však neberte vinu jiných na sebe. Obé je slabostí.

POKUCENIE

BOUNOVAHA

Svěží pozornost v hodinách, hravost ve volných chvílích a klidný odpočinek necht připravují vás pro vaše ušlechtilé povolání životní.

POHOC

Vaším úkolem bude pomáhati nemocným, lidem hospodářsky oslabeným, těm, kdož upadli mravně. Přeji vám, abyste s lidmi, jimž sloužíte, opravdově cítily, a aby váš hluboký cit byl vyvážen bystrým darem pozorovacím a úsudkem klidným. Celou duší a nerozpštěnou myslí pomáhejte!

OBETAVOST

PREDPOKLADY

V této škole jsou všechny předpoklady tak krásně dány, že z vás mohou vyrůst pracovnice zdravé, svěží, plné radosti. Pilná práce dobře vykonaná dá i volnou chvíli. Byla bych ráda, kdyby se ve vaší mysl vtiskl obraz pilné ženy, jak ji vidí velký básník italský, Dante:

OBRAZ
PRACOVNICI

Symbolem píce je mu mladá dívka Lea, jež trhá květiny a

přítom zpívá. Tento obraz nebývá obyčejně spojován se sociálně zdravotní pracovníci. Kéž tato škola umožní, aby byl symbolem sociální pracovníce československé.

PRÍLOHA P III: PRÍHOVOR VENOVANÝ UČITEĽOM

26./I. '31

Vážení pánové a dámy !

POĎAKOVANIE

OCENENIE

ODDANOSŤ

HUĎBA

PRE DEŤIACH

DUCH NÁRODA

NAPLNO

UČITELSKOSŤ

Ujímám se slova, poněvadž osobně cítím touhu poděkovat československému učitelstvu za pomoc v minulém desetiletí. Stav učitelství má velikou zásluhu na národním obrození a upevnění; a po převratu za velmi těžkých okolností zůstal věren své tradici, tradici Komenského, dle níž škola je dílna lidkosti.

Jaká by to byla řada učitelů, výborných muzikantů, kteří na českých vesničkách krásnou hudbou chrámovou a zpěvokoly šlechtili mysl mládeže, takže byla schopna oceňovat statky neviditelné.

Jaká by to byla řada učitelů, kteří sázeli štěpy a stromy, jejichž ovoce sami nečesali a jejichž stínu těšila se generace příští.

Jaká by to byla řada mužů a žen, kteří v hodinách psaní, počítání, čtení a ostatních dali občas proniknout paprsku duchovní síly, který dotekl se přímo mladých srdcí a objevil jim bohatý zdroj naší kultury národní, z něhož všichni můžeme čerpat.

XXX

A jaká by byla řada těch, kteří po převratu pomáhali Československému Červenému Kříži v poválečných zmatcích upevňovat víru, že osobní čistotou, účastí v osudech spolužáků, krásným vztahem ke všem věcem člověk dopracovává se osobní svobody - osobní svobody, zrcadlící se v plném užití všech sil a síleček dle svrchovaného zákona nejvyššího Řádu, Řádu pravdy, lásky, světla.

Právě proto, že jste všichni tolik pomohli, nemohli říci nic jiného nežli tiché: děkujeme Vám, učitelé všech druhů škol od nejnižších do nejvyšších, děkujeme Vám a máme Vás rádi.

1. 26. 1931

ZODPOVEDNOST

Do budoucnosti je náš úkol tak krásný a vážný, jak byl v minulosti. V novém desetiletí chtěli bychom pracovat dál tak, jak jsme pracovali, ale zákonálně. Situace dnes ve světě není lehká. Hledáme klíč k nové Evropě, k novému světu - zdá se být zámek na 9 zámčků uzavřeným.

ODENOVA

Kde je ten klíč ?

DIEŠENIE

Nemám jej, ale tuším, ktorou cestou jej nalezneme. Pěstujeme v dětech nejen úctu k živému tvorstvu, ale i ku věcem. Jaká by to byla síla, kdyby generace, ktorou vedete, žádala si čistě pracovaných řemeslných výrobků,

POŽIADAVKY

pracovaných krásnými lidmi, aby byly dokonalé přibytky, oděv i strava, ba také stroje a nástroje. Tento požadavek vedl by k vítězství nad stroji, které dnes svými nelítostnými železnými chapadly berou práci lidem z ruky a hromadí tovar ve skladištích (nedávno jsem slyšela, že ve Warnsdorfu je za 350 milionů Kč neprodaných tkaniv), a to, co stroje dávají, je tak podprůměrné.

LYDŠKÁ PRÁCA

POSUN

Jdeme o krok dál, respektujeme stroj, ale žádáme, aby jeho výrobky byly tak promyšlené a cenné, jako výrobky rukou lidských ! Žádáme na filmu ušlechtilost divadla ! Netrpme, aby dítěti radíem dostávala se hudba, nedůstojná lidské bytosti ! Žádáme to se samozřejmostí normálního člověka, ne jen dnes ve slavnostní chvíli, ale den ze dne !

KVALITA

KOLOS

Pracujeme k tomu, aby Kříž - mohutná organizace rodičů, aby dorost - půlmilionový sbor dětský jediným hlasem vyjadřoval skutečnou potřebu rodiny. Aby tak zase krb došel ke svému právu, aby domov byl čistým, silným prostředím, z něhož denně člověk vychází s plnou mladostí ideálů !

SRDČNOST

Prosím Vás, abyste nám důvěřovali tak, jak my důvěřujeme Vám, abyste nás měli rádi, jak máme my rádi Vás.

Zvláštní dík přísluší panu radovi Tůmovi, který je dnes mezi námi: přejeme Vám pevné zdraví, abyste necha boval na započaté cestě !